

Zarząd Gminy Ciasna

**STUDIUM UWARUNKOWAŃ I KIERUNKÓW
ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO
gminy CIASNA**

Uwarunkowania rozwoju

OPRACOWANO

**AD URBI BIURO PROJEKTOWE
URBANISTYCZNO-ARCHITEKTONICZNE
W CZĘSTOCHOWIE**

GŁÓWNY PROJEKTANT:

mgr inż. arch. ANNA HERMANSKA

WRZESIEŃ 1999 r.

SPIS TREŚCI:

1. WPROWADZENIE	3
2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA.....	4
3. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA.....	5
4. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	6
5. STRUKTURA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNA	8
6. ANALIZA OBOWIĄZUJĄCEGO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY	10
7. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY.....	11
7.1. Uwarunkowania funkcjonalne	11
7.2. Uwarunkowania przyrodnicze	11
7.2.1. Obszary chronione	11
7.2.2. Sieć hydrograficzn.....	12
7.2.3. Las	13
7.3. Uwarunkowania kmunikacyjne i infrastrukturalne	14
8. DIAGNOZA STANU ISTNIEJĄCEGO	15
8.1. Zasoby i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego	15
8.1.1. Budowa geologiczna	15
8.1.2. Hydrogeologia - zasoby wód podziemnych	16
8.1.3. Warunki geologiczno - inżynierskie	17
8.1.4. Zasoby surowców mineralnych.....	18
8.1.5. Typy gleb.....	19
8.1.6. Krajobraz.....	22
8.1.7. Klimat lokalny	25
8.1.8. Zasoby przyrodnicze	26
8.1.9. Proponowane formy ochrony obiektów przyrodniczych na terenie gminy.....	31
8.2. Zasoby rolniczej przestrzeni produkcyjnej	33
8.2.1. Klasyfikacja bonitacyjna gleb.....	33
8.2.2. Klasyfikacja użytkowa gleb.....	35
8.2.3. Rolnictwo - struktura upraw, hodowla	35
8.3. Zasoby dziedzictwa kulturowego.....	39
8.3.1. Zabytki architektury	39
8.3.2. Ochrona proponowana	41
8.4. Zagadnienia demograficzne	44
8.4.1. Ludnose	44
8.4.2. Zatrudnienie.....	48
8.4.3. Warunki mieszkaniowe.....	49
8.5. Komunikacja.....	51
8.6. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną	52
8.6.1. Zaopatrzenie w wodę	52
8.6.2. Odprowadzenie ścieków i ich oczyszczanie.....	52
8.6.3. Gospodarka odpadami.....	53
8.6.4. Zaopatrzenie w gaz.....	53

8.6.5. Elektroenergetyka	53
8.6.6. Telekomunikacja	53
9. MOŻLIWOŚCI I OGRANICZENIA W ROZWOJU PRZESTRZENNYM GMINY WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ STANU ISTNIEJĄCEGO.....	54
9.1. Uwarunkowania rozwoju gminy	54
9.1.1. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające z ochrony prawnej zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego.....	54
9.1.2. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające ze stref technicznych urządzeń infrastruktury technicznej	58
9.1.3. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające z warunków geologiczno-inżynierskich.....	58
9.1.4. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające z działalności człowieka	58
9.1.5. Uwarunkowania rozwoju funkcji gospodarczych	59
10. LITERATURA	60

mgr. Kamila Korwina

mgr inż. Paweł Hermaniuk

mgr. Łukasz Rogus

Załączniki graficzne do opracowania

mapy w skali 1 : 10 000

1. Demografia i warunki rozwoju - zarys i analiza struktury ludności - stan na 31.12.2010 r. - cz. 1
2. Uwarunkowania rozwoju - analiza i ocena środowiska przyrodniczego i kulturowego
3. Uwarunkowania rozwoju - infrastruktura i urządzenia infrastruktury technicznej
4. Uwarunkowania rozwoju - geologia, hydrogeologia, warunki geotechniczne
5. Uwarunkowania rozwoju - plany i dokumenty

1. WPROWADZENIE

Opracowanie to zostało sporządzone na zlecenie Zarządu Gminy w Ciasnej.

Ma ono za zadanie określenie uwarunkowań rozwoju gminy, wynikających z rozpoznanego stanu środowiska zarówno przyrodniczego jak i antropogenicznego.

ZESPÓŁ AUTORSKI :

mgr inż. arch. Anna Hermańska - Główny Projektant

mgr Marzena Morawska

mgr inż. Paweł Hermański

mgr Leon Rękas

Załączniki graficzne od opracowania

mapy w skali 1 : 10 000

- 1. Uwarunkowania rozwoju - użytkowanie terenu, struktura własności – stan istniejący -
czerwiec - 1999 r.**
- 2. Uwarunkowania rozwoju - zasoby i ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego.**
- 3. Uwarunkowania rozwoju - komunikacja i urządzenia infrastruktury technicznej.**
- 4. Uwarunkowania rozwoju - geologia, hydrogeologia, warunki geotechniczne.**
- 5. Uwarunkowania rozwoju - plansza zbiorcza**

2. PODSTAWA PRAWNA OPRACOWANIA

Podstawą prawną do sporządzenia „Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy” jest Ustawa o zagospodarowaniu przestrzennym z dnia 7 lipca 1994 r. (tekst jednolity Dz. U. z 1999 r. Nr 15 poz. 139).

Studium ma charakter obowiązkowy i jest częścią lokalnego systemu planowania. Jest dokumentem długofalowej polityki przestrzennej samorządu gminy. Aktualność „Studium..” nie wygasa samoistnie, a zmienić może ją tylko odpowiednia uchwała Rady Gminy, wprowadzająca do obiegu prawnego zmianę „Studium...”.

3. CEL I ZAKRES OPRACOWANIA

Studium jest jedynym dokumentem planistycznym sporządzanym dla całego obszaru gminy. Jest najważniejszym dokumentem określającym kierunki polityki przestrzennej prowadzonej przez władze samorządowe gminy.

Zakres Studium obejmuje:

- 1) rozpoznanie i diagnozę aktualnej sytuacji i zasobów gminy, i uwarunkowań jej rozwoju (art. 6. ust. 5. U. o Z.P.)
- 2) wyznaczenie kierunków rozwoju przestrzennego, a więc podstawowe reguły działania w przestrzeni przyjęte przez Samorząd Gminy (art.6. ust.5. U. o Z.P.)

Studium w swojej końcowej formie zawiera sformułowane kierunki zagospodarowania przestrzennego, zasady polityki przestrzennej gminy, zasady gospodarki gruntami i zasady ochrony interesów publicznych.

Studium jest również osiowym dokumentem dla opracowywania planów miejscowych oraz decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu.

4. POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE

Gmina Ciasna znajduje się w północnej części województwa śląskiego, w powiecie lublinieckim przy jego północnej granicy. Odległość od Katowic - siedziby województwa wynosi w linii prostej około 60 km, natomiast od miasta Lublińca 5 km. Kształt gminy jest dość regularny, a jej teren zamyka się między: 50°38' 00" - 50°41' 30" szerokości geograficznej północnej i pomiędzy 19°00'00" - 19°05'50" długości geograficznej wschodniej. Kształt granic gminy związany jest częściowo z historycznymi granicami państwa.

Geograficznie jest to prowincja - Wyżyna Śląska, makroregion Wyżyna Woźnicko - Wieluńska, mezoregion Próg Woźnicki (341.23) (wg Kondrackiego).

Obszar gminy graniczy z następującymi gminami:

1. Województwo opolskie:

a) powiat oleski

- miasto i gmina Olesno - od północy
- miasto i gmina Dobrodzień - od zachodu

2. Województwo śląskie:

a) powiat lubliniecki

- gmina Pawonków - od południowego - zachodu
- miasto i gmina Lubliniec - od południa
- gmina Kochanowice - od południowego - wschodu
- gmina Herby - od południowego - wschodu (bardzo mały fragment)

b) powiat kłobucki

- gmina Przystajń - od wschodu

Gmina leży w zlewni Odry, w dorzeczach jej dopływów: Warty i Małej Panwi.

Rzeźba terenu jest łagodna z kilkoma akcentującymi się niewielkimi wzniesieniami. Rzędne terenu zawierają się w przedziale 231 - 270 m npm. Najwyższy punkt znajduje się na północy gminy wzgórze Łysiec, natomiast najniższy to miejsce odpływu Liswarty z terenu gminy.

Na obszarze gminy znajdują się dwa duże kompleksy leśne. Jeden obejmuje całą wschodnią część gminy i rozciąga się dalej w kierunku południowo wschodnim w kierunku miejscowości Herby, Boronów, Koszęcin. Drugi kompleks zajmuje duży obszar na zachodzie gminy.

Sieć dróg jest dobrze rozwinięta. Dla komunikacji na terenie gminy największe znaczenie ma droga krajowa nr 11 biegnąca z Katowic do Poznania.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa łącząca Śląsk z Poznaniem. Dwie miejscowości: Ciasna i Sieraków posiadają stacje kolejowe.

5. STRUKTURA FUNKCJONALNO - PRZESTRZENNA

Całkowita pow. gminy wynosi - 13 412,0 ha.

Ogólna liczba ludności - 8 251 osób.

Gęstość zaludnienia wynosi – 62 osoby na km².

Miejscowością gminną jest Ciasna o liczbie mieszkańców: 1 678 osób.

Gmina Ciasna dzieli się na 9 osadniczych jednostek administracyjnych. Są to sołectwa Ciasna (miejscowość gminna), Dzielna, Glinica, Jeżowa, Molna, Panoszków, Sieraków, Wędzina, Zborowskie.

Centrum usługowe gminy zlokalizowane jest miejscowości Ciasna.

Obsługuje ono mieszkańców gminy z zakresu:

administracji - Urząd Gminy, Urząd Stanu Cywilnego, Urząd Pocztowy, bank,

zdrowia - Gminny Ośrodek Zdrowia, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej

oświaty - Gimnazjum, Szkoła Podstawowa, Przedszkole, Gminna Biblioteka Publiczna

kultury - kościół parafialny rzymsko – katolicki

usług podstawowych - bytowych - typu handel, gastronomia, rzemiosło usługowe (np. punkty naprawcze, zakład fryzjerski itp.)

Poszczególne miejscowości sołeckie posiadają usługi podstawowe:

Sieraków - Urząd Pocztowy, Ośrodek Zdrowia, Gimnazjum-filia, Szkoła Podstawowa, przedszkole, kościół parafialny rzymsko-katolicki, cmentarz, OSP, klub sportowy, stacja paliw, usługi rzemiosła, gastronomii i handlu

Wędzina - kościół parafialny rzymsko-katolicki, cmentarz, OSP, usługi handlu, rzemiosła

Panoszków – Szkoła Podstawowa, przedszkole, usługi handlu

Jeżowa – Szkoła Podstawowa, przedszkole, kościół parafialny rzymsko-katolicki, cmentarz, OSP, usługi handlu, rzemiosła

Molna – Szkoła Podstawowa, OSP

Zborowskie – Szkoła podstawowa, przedszkole, kościół parafialny rzymsko-katolicki, cmentarz, OSP, usługi handlu, gastronomii, rzemiosła

Dzielna – OSP, usługi handlu

Glinica – Szkoła Podstawowa, OSP, usługi handlu, gastronomii

We wszystkich wsiach zlokalizowane są podstawowe usługi typu handel i rzemiosło usługowe.

Na terenie gminy znajduje się niewiele zakładów produkcyjnych i gospodarstw specjalistycznych dających zatrudnienie większej liczbie osób, są to zakłady usługowo - produkcyjne w miejscowościach: Glinica, Ciasna, Dzielna, Sieraków i Panoszków.

Poza tym na terenie gminy działają firmy usług rzemieślniczych, handlowych, transportowych rzadko zatrudniające więcej niż jedną osobę.

6. ANALIZA OBOWIĄZUJĄCEGO MIEJSCOWEGO PLANU ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO GMINY

Obecnie obowiązujący miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego został sporządzony w 1993 r, zatwierdzony został Uchwałą Nr 200/XXXI/93 z 1993 r.

Plan ten określa użytkowanie terenu, rozgraniczając tereny o różnym sposobie użytkowania, rezerwat przyrody, projektowany park krajobrazowy oraz obszar chronionego krajobrazu, lokalizację głównych urządzeń infrastruktury technicznej oraz tereny wymagające opracowania planów szczegółowych.

Główne urządzenia infrastruktury technicznej - sieć wodociągowa – częściowo zostały zrealizowane, zgodnie z lokalizacją w planie miejscowym. Obowiązujący plan wyznacza dwie lokalizacje oczyszczalni ścieków w miejscowości Sieraków oraz w Ciasnej. Obecnie jest zrealizowana oczyszczalnia ścieków w Sierakowie.

Obowiązujący plan wyznacza również trasę przebiegu obejść drogowych miejscowości Sieraków i Glinica.

Obowiązujący plan miejscowy określa tereny rolne, użytki zielone i lasy oraz tereny dolesień.

Plan ten nie określa terenów do rozwoju turystyki i rekreacji.

Przedstawione powyżej zagadnienia powodują, iż obowiązujący plan miejscowy jest już w dużej mierze zdezaktualizowany, a wiele zagadnień gospodarki przestrzennej powinno zostać w „Studium..” ponownie przeanalizowanych.

7. ZEWNĘTRZNE UWARUNKOWANIA ROZWOJU GMINY

1. Uwarunkowania funkcjonalne

Rolę ośrodka usługowego, ponadlokalnego w zakresie obsługi ludności gminy Ciasna pełni miasto Lubliniec, będące obecnie siedzibą powiatu i administracji samorządowej, położone na południe od granicy gminy.

2. Uwarunkowania przyrodnicze

2.1. *Obszary chronione.*

Obszar gminy posiada duże walory przyrodniczy, na które nakładają się również ciekawe rozwiązania krajobrazowo - przyrodnicze, dlatego duża część gminy została objęta różnymi formami ochrony:

1. Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą”. Jest to park powołany w grudniu 1998 r. Park ten w okresie sporządzania studium nie posiadał jeszcze sporządzonego planu ochrony. W obszar parku weszły lasy położone we wschodniej części, duże fragment miejscowości Ciasna, Zborowskie, Panoszów.
2. Rezerwat przyrody „Cisy w Sierakowie” - jest to niewielki fragment lasu w zachodniej części gminy.
3. Tereny chronione strefą B przez wojewódzkiego konserwatora przyrody - tereny w Ciasnej, Zborowskich, Wędzinie
4. Parki podworski wpisane do rejestru zabytków jako zespoły pałacowo - parkowe w: Sierakowie, Wędzinie, Ciasnej, Patoce, Dzielnej.
5. Obszary i obiekty chronione w systemie CORINE - o nazwie Dolina Liswarty w dużej części granica przebiega podobnie jak parku krajobrazowego. W tym systemie jako obiekt wart ochrony został pod nr 438 umieszczony fragment lasu w rejonie Panoszowa (proponowany rezerwat).
6. Obszary chronione w systemie EKONET obszar 10k (korytarz o znaczeniu krajowym) obejmuje niemal cały obszar gminy z wyjątkiem fragmentów w okolicy Dzielnej i Glinicy.

2.2. Sieć hydrograficzna.

Wody powierzchniowe z terenu gminy Ciasna spływają do Liswarty. Jest to lewobrzeżny dopływ Warty (zlewnia Odry). Głównymi rzekami przepływającymi przez teren gminy są:

1. Rzeką Liswarta - stanowiąca na długim odcinku północno - wschodnią granicę gminy. Rzeką ta wcześniej zbiera wody z kilku gmin: Woźniki, Koszęcin, Herby, Kochanowice, Przystajń.
2. Potok Jeżowski - płynący początkowo w kierunku wschodnim, a następnie na północ. Bierze on początek w lasach na terenie gminy Dobrodzień, płynie dalej przez miejscowość Jeżowa, Ciasna, skrajem wsi Zorowskie, Panoszów i przy północnej granicy gminy wpada do Liswarty.
3. Potok Kochcicki - płynie w kierunku północnym, rozpoczynając się na terenie miasta Lubliniec, dalej przez Kochcice (gmina Kochanowice), Pawelki i w Zborowskich wpada do Potoku Jeżowskiego.
4. Potok Łomnicki - nie płynie on przez teren gminy lecz tuż przy północno zachodniej granicy gminy. Zbiera on wody powierzchniowe z północnej części Sierakowa oraz z Wędziny.

Ciekim, na którym prowadzone są stałe obserwacje przepływów jak i jakości wody jest rzeka Liswarta. Punkt wodowskazowy znajduje się na terenie wsi Panoszów.

Jakość wody w Potoku Jeżowskim jest w całości uzależniona od gospodarki wodno - ściekowej na terenie gminy Ciasna. Natomiast jakość wody w Potoku Kochcickim zależy od gospodarki w północnej części Lublińca oraz od sprawności oczyszczalni w miejscowości Kochcice.

Na terenie gminy Ciasna na ciekach głównych oraz na niewielkich ciekach zlokalizowano wiele stawów. Łączna powierzchnia wód w stawach hodowlanych wynosi ponad 600 ha. Wiele z tych stawów wybudowanych zostało przed 1825 r, gdyż na mapie z tego okresu możemy je odnaleźć. Największe zespoły stawów to:

- stawy w osadzie Bogdala - Wyrwidąb, Marian, Nowy, Wanda,
- stawy w miejscowości Ciasna - kompleks stawów Ola, stawy Kolejowy I i II, Stawy Rogacz i Kasper,
- stawy w miejscowości Jeżowa.

Stawy te po II Wojnie Światowej zostały upaństwowione i zarządzane były przez PGRyb. w Krakowie Zakład w Ciasnej. Obecnie zarządzane są przez AWRSP i powoli przechodzą ponownie w ręce prywatne.

Ze względu na prowadzoną tu od dawna gospodarkę rolną i rybacką większość terenu gminy została zmeliorowana jeszcze w okresie przed II Wojną Światową. Dlatego brak tu jest naturalnych cieków.

2.3. Lasy

Lasy zajmują znaczną część gminy szczególnie we wschodniej i zachodniej części gminy. Zalesienie obszaru gminy wynosi powyżej 40 % tj. przekracza zdecydowanie średnie zalesienie w Polsce. Łączna powierzchnia lasów na terenie gminy wynosi 5426 ha, z czego zdecydowaną większość stanowią lasy państwowe (326 ha lasów znajduje się w na gruntach prywatnych). Administratorem lasów państwowych na terenie niemal całej gminy jest Nadleśnictwo Lubliniec (Obręby Patoka i Dobrodzień). Niewielki fragment lasów znajdujący się na południowo - wschodnim obrzeżu gminy jest administrowany przez Nadleśnictwo Herby (obręb Kochanowice).

Lasy na terenie gminy występują w większości na dwóch siedliskach: bór świeży (Bśw) oraz bór mieszany świeży (BMśw). Występują również na wielu mniejszych powierzchniach inne siedliska z których najcenniejsze przyrodniczo (nie gospodarczo) są olsy i łęgi.

Gatunkiem panującym jest sosna pospolita *Pinus silvestris*. Gatunek ten to niemal 90 % wszystkich drzew rosnących w lasach. Innymi gatunkami, których udział wynosi około 3 % (w zależności od obrębów) to brzoza, olcha i świerk. Pozostałe gatunki jak dąb, lipa, klony czy inne gatunki stanowią domieszki w drzewostanach.

Lasy położone w obrębie gminy Ciasna w całości znajdują się w I strefie uszkodzeń drzewostanów.

Wszystkie lasy państwowe zostały zaliczone do lasów ochronnych jako lasy ochronne znajdujące się w strefie oddziaływania przemysłu.

3. Uwarunkowania komunikacyjne i infrastrukturalne

Komunikacja

Komunikacja kolejowa

Na terenie gminy przebiega pierwszorzędna, dwutorowa linia kolejowa nr 143, relacji Kalety - Wrocław Mikołajów.

Linia prowadzi ruch pasażerski i towarowy.

Ruch pasażerski obsługują stacje kolejowe w miejscowości Ciasna i Sieraków.

Komunikacja samochodowa

Główną trasą komunikacyjną na terenie gminy jest droga krajowa Nr 11, klasy technicznej GP - głównej przyspieszonej, relacji Bytom - Kołobrzeg.

Infrastruktura techniczna

Przez teren gminy przebiega gazociąg wysokoprężny 2 x Ø 500, PN 6,3 MPa, relacji Komorzno - Tworzeń.

Stacja redukcyjno - pomiarowej I. stopnia w miejscowości Ciasna umożliwia obsługę mieszkańców gminy Ciasna.

8. DIAGNOZA STANU ISTNIEJACEGO

1. Zasoby i funkcjonowanie środowiska przyrodniczego

1.1. Budowa geologiczna

Zgodnie z geologicznym podziałem Polski teren gminy Ciasna należy do Wyżyny Śląsko - Krakowskiej, gdzie utwory mezozoiczne tworzą strukturę monoklinalną o rozciągłości NW-SE z zapadaniem warstw na NE. Osady mezozoiku zalegają na starszym, sfałdowanym podłożu paleozoicznym, którego strop nawiercono w wykonanych otworach geologiczno poszukiwawczych na rzędnej 518, 0 m npm, co odpowiada głębokości około 800 m ppt.

MEZOZOIK

Najstarszymi, stwierdzonymi wierceniami na terenie gminy utworami mezozoiku są osady **triasu górnego**: ilowce pstre z wkładkami wapieni (tzw. wapieni woźnickich), a także mulowce i piaskowce. Wychodnie tych utworów występują na wschodzie (Panoszów), zachodzie (Przywary) oraz południu (Glinica) obszaru gminy.

Młodszym ogniwem mezozoiku są utwory **jury dolnej** wykształcone w postaci piaskowców, piasków i żwirów, ilów i iłolupków. Występują one jako niewielkie płyty tworzące wychodnie we wschodniej części gminy (okolice Panoszowa i Zborowskiego) oraz na południu w okolicy Glinicy. Linia miejscowości Pilawy, Panoszów, Zborowskie wyznacza zasięg występowania utworów jury dolnej (próg strukturalny). Miąższość jury dolnej jest tu niewielka (do kilku metrów) i wzrasta w kierunku północno wschodnim.

CZWARTORZĘD

Pozostała część obszaru gminy pokryta jest grubą serią osadów **czwartorzędowych** o bardzo zmiennej miąższości, od kilkunastu centymetrów na wychodniach do >30 metrów w dolinie kopalnej Liswarty (maksymalna stwierdzona w miejscowości Dzielna – 46,6 m). Największy udział w budowie geologicznej podłoża mają osady pochodzące z plejstocenu, okresu zlodowacenia środkowopolskiego, dwóch stadiałów: maksymalnego i środkowo podlaskiego. Stadiały te wyznaczone są przez dwa poziomy glin zwałowych (gzŚ₁ i gzŚ), które występują ciągłym poziomem na terenie gminy, a na powierzchni w rejonie miejscowości: Wędzina (na północy), Patoka, Sieraków, Molna, Smuga, Nowy Dwór (w centrum) i Dzielna (na południu). Z okresu zlodowacenia środkowopolskiego pochodzą też utwory piaszczyste, które pod względem rozprzestrzenienia dominują nad utworami

spoistymi. Są to głównie piaski, żwiry i glazy pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego, występujące w postaci nieregularnych płatów pokrywających większą część obszaru gminy.

Zlodowacenie północno - polskie zaznaczyło się na terenie gminy sedimentacją piasków, żwirów i mulków) w obrębie tarasów nadzalewowych akumulacji rzecznej Młynówki i Liswarty oraz ich dopływów.

Do utworów holocenu zalicza się utwory akumulacji zwietrzelinowej (eluwia glin zwałowych od Panoszowa do Zborowskie), eolicznej (piaski wydymowe w okolicach Sierakowa i Stasiowe) oraz akumulacji wodnej (piaski i żwiry rzeczne tarasów zalewowych oraz namuły i torfy w dolinach współcześnie płynących rzek).

1.2. Hydrogeologia - zasoby wód podziemnych

Wody podziemne w obrębie obszaru gminy Ciasna tworzą trzy piętra wodonośne: triasowe, jurajskie i czwartorzędowe, przy czym zasadnicze, użytkowe znaczenie ma tylko piętro czwartorzędowe.

Piętro triasowe

W obrębie triasu górnego (górny kajper) pojawiają się wśród ilów pstrych wkładki wapieni, tzw wapieni woźnickich. W ich obrębie może występować warstwa wodonośna, która na terenie gminy ujmowana jest tylko w PGR Ciasna na głębokości 40 m ppt.

Piętro jurajskie

Reprezentowane jest przez poziom dolnojurajski występujący w obrębie utworów piaszczysto piaskowcowych, mający zmienny kontakt hydrauliczny z utworami czwartorzędu. Wody tego poziomu ujmowane są jedynie w rejonie Brzegów Zborowskich, gdzie eksploatowana warstwa wodonośna zalega na głębokości 7,0 m ppt, a wydajność eksploatacyjna wynosi 15 m³/h.

Piętro czwartorzędowe

Związane jest z utworami piaszczystymi (o zróżnicowanej miąższości) zalegającymi wśród nieprzepuszczalnych utworów spoistych. W jego obrębie występują trzy warstwy wodonośne:

- w obrębie piasków nad glinami,
- między poziomami glin zwałowych,
- pod glinami zwałowymi morenowymi.

W zależności od tego, w której warstwie występują wody mogące mieć charakter zwierciadła swobodny lub naporowy. Zasilanie odbywa się poprzez infiltrację opadów atmosferycznych, a lustro wody kształtuje się na zmiennej głębokości od 0,3 m ppt (Ciasna) do 6,9 m ppt (Patoka).

Wody pierwszej warstwy wodonośnej stanowią podstawę ujęć wody dla gospodarstw domowych za pomocą studni kopanych, natomiast warstwy poziomów niższych stanowią podstawę pozostałych ujęć czwartorzędowych (Sieraków, Ciasna, Patoka). Wody piętra czwartorzędowego charakteryzują się także dużą zmiennością wydajności od 0,6 m³/h (Dzielna) do 40 m³/h (studnie w Ciasnej).

Pod względem chemizmu są to wody średnio twarde o podwyższonej koncentracji manganu i żelaza. Odporność warstw wodonośnych na zanieczyszczenia jest zróżnicowana.

1.3. Warunki geologiczno - inżynierskie

Na terenie gminy Ciasna wydzielono 3 rodzaje obszarów A, B, C o różnych warunkach geologiczno inżynierskich dla posadowienia obiektów budowlanych. Przy zastosowanych wydzieleniach brano pod uwagę głównie rodzaj gruntów występujących w podłożu oraz warunki wodne.

A - Warunki posadowienia dobre

Są to te obszary gminy, gdzie występują w podłożu utwory niespoiste pochodzenia lodowcowego i wodnolodowcowego, a zwierciadło wody kształtuje się na poziomie poniżej 2,0 m ppt. Do nich należą tereny, gdzie w podłożu występują, piaski i żwiry lodowcowe, piaski i żwiry wodnolodowcowe oraz piaski, żwiry i piaskowce jury dolnej. Obszary takie, występują w postaci nieregularnych płatów na terenie całej gminy.

Są to najkorzystniejsze obszary do zainwestowania pod względem warunków geologiczno - inżynierskich.

B - Warunki posadowienia średnie

Jest to obszar zalegania w podłożu gruntów spoistych, zarówno czwartorzędowych glin zwałowych i związanych z nimi utworów zwietrzelinowych (eluwia glin zwałowych) jak też ilów triasu górnego oraz jury dolnej. Ze względu na własności fizyko mechaniczne gruntów spoistych oraz płytkiego zalegania zwierciadła wody gruntowej, podziemne części obiektów wymagają ochrony przeciwwodnej. Do powyższej grupy zaliczono także obszary występowania utworów niespoistych: eolicznych (piaski wydymowe) i piasków i żwirów rzecznych wyższych tarasów zalewowych ze względu na ich niski stopień zagęszczenia.

B - Warunki posadowienia zle

Do tej grupy zaliczono tereny, gdzie w podłożu gruntowym występują utwory luźne i organiczne osadzone w dolinach współczesnych dolin rzecznych. Dodatkowo niekorzystnym czynnikiem jest płytkie zaleganie zwierciadła wody gruntowej (1,0-2,0 m ppt) oraz chemizm tych wód. Zawierają one CO₂ agresywny, tworzący środowisko agresywne w stosunku do elementów budowlanych.

1.4. Zasoby surowców mineralnych

Na terenie gminy Ciasna występują następujące surowce mineralne, które są były lub są obecnie przedmiotem eksploatacji. Należą do nich:

- surowce ilaste ceramiki budowlanej: ily górnego triasu oraz gliny zwałowe plejstocenu,
- surowce węglanowe - wapienie górnego triasu (wapienie woźnickie),
- surowce okruchowe oraz kruszywo naturalne zwirowo piaskowe: piaski i żwiry jury dolnej, piaski i żwiry akumulacji lodowcowej i wodnolodowcowej plejstocenu, piaski i żwiry tarasów nadzalewowych plejstocenu oraz piaski eoliczne holocenu.

Obecnie istnieje 19 wyrobisk eksploatacyjnych czynnych, okresowo czynnych i nieczynnych w tym 4 udokumentowane złoża „Leśna”, „Patoka”, „Jeżowa” i „Glinica”.

Surowce ilaste ceramiki budowlanej

- **Surowce ilaste (ily górnego triasu)**

Ich eksploatacja ciągle odbywa się w trzech udokumentowanych złożach oznaczonych na mapie numerami : 5 (złóże „Leśna” o zasobach eksploatacyjnych 1 029,8 tys. m³), 6 (złóże „Patoka” o zasobach 6 459 tys. m³) i złóże 11 („Jeżowa” o zasobach 903,0 tys. m³).

- **Gliny zwałowe plejstocenu**

Wydobywane były tylko w odkrywce nr 12 (Jeżowa).

Surowce węglanowe

Wydobywane były jako wapienie górnego triasu (wapienie woźnickie) w odkrywce nr 20. Obecnie wyrobisko sjest nie eksploataowane, wypełnione wodą.

Surowce okruchowe

- **Piaski i żwiry jury dolnej**

Stwierdzono w odkrywkach oznaczonych na mapie jako 7 (Panoszów), 14 (Zborowskie) i 18 (Glinica). Dwa pierwsze są eksploataowane okresowo przez miejscową ludność, a w trzecim eksploatacji zaniechano.

- **Piaski i żwiry lodowcowe i wodnolodowcowe plejstocenu**

Ciągłą eksploatację prowadzi się obecnie w odkrywce nr 19 („Glinica”), gdzie udokumentowano złożo o zasobach bilansowych 10 096 ton. Okresowo surowiec eksploatuje się w odkrywkach: 1 (Wędzina), 2 (Maree), 13 (Zborowskie), 16 (Płaszczak). Natomiast w wyrobisku 8 (Panoszów) eksploatacji zaniechano.

- **Piaski i żwiry tarasów nadzalewowych**

Eksploatowane są w czynnym wyrobisku nr 3 w miejscowości Olszyna.

- **Piaski eoliczne holocenu**

Okresowo eksploatowane są w niewielkich odkrywkach: 4 (Niwki), 10 (Sieraków), 15 (Stasiowe), 17 (Ciasna).

1.5. Typy gleb

Na typ wytworzonej gleby wpływ ma wiele czynników: rodzaj skały macierzystej, ukształtowanie terenu, położenie zwierciadła wody, rodzaj występującej roślinności, działalność człowieka, panujący klimat obecnie i w przeszłości.

Według Mapy Glebowo - Rolniczej na terenie gminy występują gleby różnych typów z kilku rzędów.

Tabela 1. Typy gleb występujących na terenie gminy.

Dział	Rząd	Typ
Gleby autogeniczne	Gleby brunatnoziemne	Gleby brunatne wylugowane
		Gleby brunatne kwaśne
		Gleby płowe ¹
	Gleby bielicoziemne	Gleby bielicowe
Gleby semihydrogeniczne	Czarne ziemie	Czarne ziemie właściwe
		Czarne ziemie zdegradowane
	Gleby zabagnione	Gleby gruntowo - glejowe
Gleby hydrogeniczne	Gleby bagienne	Gleby mułowe
		Gleby torfowe
	Gleby pobagienne	Gleby murszowe
Gleby napływowe	Gleby aluwialne	Mady rzeczne

¹ Gleby płowe w starej nomenklaturze określane były jako pseudobielicowe

Należy zaznaczyć, iż mapy były wykonywane w latach 60 - tych XX w., dlatego istniejąca na nich klasyfikacja i nazewnictwo uległo częściowo zmianie.

Na terenie gminy najwięcej występuje **gleb bielcowych i pseudobielcowych (gleby płowe)**. Na mapach oznaczone są one symbolem A.

Gleby bielcowe właściwe nie są częste na terenie gminy, wskazuje na to skład mechaniczny skal, z których powstawały gleby. Często są to gliny i ily zarówno w przypadku skały macierzystej jak i skały podścielającej. Można przypuszczać, iż wytworzyły się one w rejonie występowania większych miąższości piasków tj.: wydmy w północno zachodnim i południowo wschodnim fragmencie gminy, oraz w części centralnej na piaskach wyniesionych wyżej nad lustro wody podziemnej i porośniętych pierwotnie borem sosnowym.

Do tego typu gleb zaliczone zostały być może również gleby innych typów w których zaznaczył się proces bielcowienia pod nasadzonym borem sosnowymi, szczególnie gleby brunatne kwaśne.

Gleby bielcowe charakteryzują się niskim pH, niską zasobnością w składniki mineralne, płytką warstwą próchniczą. Poziom próchnicy ulega szybkiemu niszczeniu na skutek utleniania. Ogólnie mówiąc gleby te są mało żyzne, zaliczane najczęściej do kompleksów: żytńi słaby (6) i żytńi najslabszy (7) i do V i VI klasy bonitacyjnej.

Tu również zaliczono gleby **pseudobielcowe**, które w obecnej nomenklaturze noszą nazwę **gleb płowych**. Jeżeli wziąć pod uwagę fazy rozwojowe gleb na obszarze Polski są one najczęściej fazą przejściową między regosolami (gleby początkowej fazy rozwojowej), a glebami typowymi dla danych warunków geologiczno - morfologiczno - klimatycznych. W zależności od skały macierzystej mogą one ulegać przemianie w gleby pseudoglejowe w przypadku glin zwałowych lub ilów ewentualnie gleby bielcowe w przypadku skal o mniejszej ilości cząstek ilastych.

W glebach tych procesem dominującym jest proces przemywania (lessivage), dlatego charakteryzują się one znacznym wylugowaniem związków zasadowych z warstw wierzchnich, co powoduje iż odczyn ich jest najczęściej kwaśny (pH waha się w granicach 4 - 5). Gleby te najczęściej są ubogie w substancję organiczną, której ilość dochodzi do 2%. Gleby te najczęściej użytkowane są rolniczo jeżeli znajdują się pod lasami najczęściej tworzą siedlisko lasów liściastych (grądy), rzadziej lasów mieszanych.

Na podobnym obszarze występują **gleby brunatne kwaśne i wylugowane**. Są to najczęściej gleby wytworzone pod lasami mieszanymi gdzie skałą macierzysta są piaski lekkie lub słabo gliniaste, podścielone glinami piaszczystymi lub piaskami gliniastymi. Gleby te

charakteryzują się odczynem w granicach pH 3,5 - 5,0. Poziom próchniczny ma barwę jasnoszarą z odcieniem brunatnym i zawiera próchnicę typu mull i moder. Gleby tego typu są dla wielu roślin za suche ze względu na małą zdolność retencjonowania wody, wymagają również intensywnego wapnowania.

Czarne ziemie i gleby gruntowo - glejowe są to gleby, które tworzą się w warunkach okresowego silnego uwilgotnienia. Sprzyja to powstaniu w glebach okresowo warunków beztlenowych, powodujących procesy glejowe. Procesy te sprzyjają gromadzeniu się substancji organicznej. Gleby te kształtowały się przy silnym udziale roślinności łąkowej. Czarne ziemie są bardziej zasobne w związki węglanowe, a zwierciadło wody zalega niżej niż w przypadku gleb gruntowo - glejowych. Ze względu na swój charakter (dużą ilość części spławialnych, wysoki poziom zwierciadła wody), istnieją trudności z wjechaniem sprzętem rolniczym na pola wiosną i jesienią. Na glebach tych znajdują się najczęściej łąki. Na terenie gminy gleby tego typu położone są głównie w dolinach cieków.

Gleby mułowe, gleby torfowe są one zaliczane do gleb typu bagiennego. Proces bagienny sprzyja odkładaniu się w powierzchniowej warstwie utworów organicznych. Gleby te zawierają warstwę organiczną, której miąższość jest większa niż 30 cm. Proces tworzenia się tych gleb jest podobny. Występują one w miejscach gdzie jest bardzo wysoki poziom wody gruntowej. Przy czym gleby mułowe pojawiają się w miejscach gdzie woda opada w okresie letnim i jest krótki czas na rozkład substancji organicznej, natomiast gleby torfowe tam gdzie poziom wód gruntowych utrzymuje się na stałym poziomie przez cały rok. Gleby te nadają się jedynie do wykorzystania jako użytki zielone lub pozostawione są jako nieużytki zarastające lasem.

Gleby murszowe powstały na skutek odwodnienia terenów podmokłych. W glebach tych następuje systematyczny rozkład nagromadzonej substancji organicznej. Następuje zmiana roślinności z bagiennej na łąkową. Na glebach tych należy prowadzić umiejętną gospodarkę ze względu na szybkie straty nagromadzonej substancji organicznej. Gleby tego typu występują na terenach zmeliorowanych. Wykorzystywane są jako użytki zielone.

Mady rzeczne - jest ich bardzo niewiele i występują w płaskich fragmentach dolin rzecznych głównie w dolinie Liswarty i Potoku Jezowskiego. Są to mady płytkie, stosunkowo ubogie w części organiczne. Ze względu na wysoki poziom zwierciadła wody wykorzystywane są jako użytki zielone. Należy sądzić, że do mad zaliczone zostały również gleby glejowe i pseudoglejowe. Wniosek taki wynika z faktu zaklasyfikowania do mad gleb, w miejscach gdzie morfologicznie powinny występować tego typu gleby.

Jednak uwzględniając budowę morfologiczną terenu oraz inne uwarunkowania np. antropologiczne można uznać, iż na terenie gminy występują niewielkie płaty innych typów gleb, które nie zostały wykazane na mapach glebowo rolniczych.

Przykładem mogą być:

1. Gleby inicjalne luźne (regosole) - niewielkie płaty w miejscach eksploatacji piasków.
2. Gleby deluwialne - powstają u podnóża zboczy w miejscach spływu wód deszczowych. często bywają błędnie klasyfikowane jako mady.
3. Gleby antropogeniczne - powstają w ogródkach przydomowych w wyniku intensywnych zabiegów uprawowych.

1.6. Krajobraz

Budowa morfologiczna

Jest to czynnik najsilniej wpływający na wygląd krajobrazu. Gmina Ciasna położona jest na styku występowania utworów dwóch okresów geologicznych - jury dolnej i triasu. Utwory tych dwóch okresów zostały w wielu miejscach przykryte osadami młodszymi - czwartorzędowymi.

Najważniejsze elementy budowy morfologicznej występujące na omawianym terenie to:

- doliny rzek,
- tarasy nadzalewowe,
- wzgórza ostańcowe,
- formy pochodzenia eolicznego - wydmy.

Doliny rzek - W terenie wyraźnie widoczna jest dolina Liswarty biegnąca wzdłuż wschodniej granicy gminy, oraz mniej wyraźna dolina Potoku Jeżowskiego i Potoku Kochcickiego biegnąca przez środek gminy. W tym drugim przypadku dolina ta jest płytka przy stosunkowo dużej szerokości, dlatego w krajobrazie słabo widoczna. Doliny te zagospodarowane zostały jako łąki lub wybudowane zostały tu stawy.

Tarasy nadzalewowe - występują na obrzeżach obu dolin. są to niewielkie płaty wykorzystane na pola uprawne lub porośnięte lasem.

Równina morenowa.

Wzgórza ostańcowe - są to wzgórza związane z utworami jury dolnej i triasu- twardsze fragmenty skał nie zostały zerodowane przez lodowiec i pozostały w krajobrazie jako wyraźnie wyodrębnione wzgórza o bardzo łagodnych zboczach. Są to dwa wzgórza w Glinicy

i w Panoszowie. W obu wypadkach zbrocza wykorzystywane są rolniczo, a także zlokalizowane są tu duże wyrobiska.

Inne elementy krajobrazu

Innymi naturalnymi elementami krajobrazu są wody płynące i stojące. Wnoszą one ważne urozmaicenie do krajobrazu. W gminie bardzo ważną rolę krajobrazową odgrywają kompleksy stawów znajdujące się w okolicy Ciasnej i Zborowskich. Te duże kompleksy stawów istnieją tu od kilku wieków. Na mapie z 1828 roku widać stawy w Ciasnej, w Zborowskich, Panoszowie, Jeżowej, a także nieistniejące dziś stawy w Glinicy i Molnej

Brak jest na terenie gminy naturalnie płynących rzek. Wszystkie większe rzeki zostały uregulowane najprawdopodobniej na przełomie XIX i XX w. Natomiast mniejsze ciekły zostały zamienione w rowy melioracyjne, które ongiś spełniały rolę urządzeń nawadniających i odwadniających laki i pola, natomiast obecnie jedynie odwadniają te tereny.

Krajobraz antropogeniczny

Obszar obecnej gminy leżał przez stulecia na pograniczu dwóch państw. Istniejąca w pobliżu granica spowodowała, iż lokalizacje miejscowości nie uległy zasadniczym zmianom, również przebieg wielu dróg pokrywa się z tym jaki miały one w XIX w.

Zabudowa.

poszczególne wsie na terenie gminy mają inny charakter:

- Ciasna - jest typowa wieś o zabudowie wstęgowej zlokalizowanej wzdłuż drogi do Zborowskich
- Sieraków, Glinica, Zborowskie - wsie o zwartej zabudowie.

Starsza zabudowa na terenie wsi jest wykonana z cegły koloru czerwonego z czerwoną dachówką. Zarówno budynki mieszkalne jak i gospodarcze nie są tynkowane. W miejscowościach takich jak Sieraków czy Glinica gospodarstwa są zwarte natomiast w Dzielnej, w której zabudowa jest rozproszona poszczególne zagrody są rozległe.

Ułożenie budynków w zagrodzie jest bardzo jednolite. Budynki ustawione są w czworobok środek zajmuje podwórze gospodarcze.

Na terenie gminy charakterystyczna jest również zabudowa tzw. „Zydlung” - Sieraków oraz zabudowa wielorodzinna „Błoki” - Ciasna budowana przez Niemców w latach 20 tych XX w.

Zabudowa późniejsza (po II Wojnie Światowej) nie jest już tak jednolita. W latach 70 - tych i 80-tych jako materiał budowlany dominował pustak lub bloczki cementowe. Brak również jednolitości zarówno w przypadku form dachu jak i jego pokrycia. Starsze budynki o dachach skośnych kryte są najczęściej dachówką ceramiczną, płytami eternitowymi lub blachą. W przypadku budynków z lat późniejszych zdarzają się budynki z dachami kopertowymi lub dwuspadowe o bardzo małym nachyleniu połaci dachowych (mniej niż 30⁰) kryte papą.

Generalnie należy stwierdzić, że zabudowa zagrodowa na terenie gminy jest w dużym procencie zabudową starą.

Przeważa ustawienie kalenicowe budynków mieszkalnych i zagrodowych w stosunku do drogi. Budynki mieszkalne posiadają jedną, ewentualnie dwie kondygnacje i w zależności od warunków podpiwniczenie.

Praktycznie wszystkie gospodarstwa posiadają ogrodzenie. W tym wypadku również brak jest jednolitości. Są to płoty drewniane, betonowe jak i siatka metalowa.

Pola uprawne

Na terenie przeważają pola uprawne o dużych lub bardzo dużych działkach. Zlokalizowane są one wokół wsi. Natomiast w przypadku północnej części Jeżowej, północnej części Panoszowa i Dzielnej wśród pól rozmieszczone są pojedyncze zagrody.

Na polach uprawiane są przeważnie zboża, praktycznie brak jest ugorów.

Łąki.

Zlokalizowane są głównie wzdłuż rzek w ich dolinach oraz wzdłuż bocznych dolinek dochodzących najczęściej prostopadle do większych dolin. Łąki pojawiają się również na zboczach wzgórz w miejscach, gdzie spływająca po glinach woda pojawia się na powierzchni tworząc obszary o podwyższonym uwilgotnieniu. Występowanie łąk sprzyja różnorodności biologicznej, a często opóźnione koszenie daje możliwość zakwitnięcia wielu gatunkom roślin kwiatowych. Dlatego łąki te w sposób zdecydowany podnoszą walory krajobrazowe.

Lasy i zadrzewienia w krajobrazie

Na terenie gminy większe kompleksy leśne znajdują się w zachodniej i wschodniej części gminy. Są to najczęściej bory sosnowe z niewielkim udziałem gatunków liściastych. Ze względu na zmeliorowanie terenu, małą ilość „dzikich” wyrobisk i tym samym małą ilość nieużytków oraz rozproszoną zabudowę brak jest śródpolnych zadrzewień.

Lasy oraz pasy drzew przy drogach w znaczący sposób urozmaicają krajobraz.

Uwagi ogólne

Krajobraz jaki możemy obserwować w gminie można określić jako antropogeniczny. Brak jest negatywnych dominant zakłócających wartość wizualną, wyjątek stanowią maszty telekomunikacyjne oraz wieża ciśnień w Sierakowie. Natomiast pozytywnie oddziałują duża ilość lasów i wody.

1.7. Klimat lokalny

Obszar gminy posiada klimat wyżyn środkowopolskich. Według regionalizacji klimatycznej Gumińskiego wchodzi w skład Dzielnicy Częstochowsko - Kieleckiej. Charakterystycznym elementem tej dzielnicy jest skrócenie obu pośrednich pór roku tzw. szarugi wiosennej i jesiennej do ok. 55 dni oraz wpływ klimatu kontynentalnego, co wyraża się znaczną rozpiętością temperatur. Średnia temperatura roczna wynosi około 7,5° C, średnia lipca waha się od 17,5 - 18° C, stycznia od -3 do - 3,5° C.

Długość trwania okresu letniego (ilość dni z temperaturą powyżej 15° C) wynosi 90 - 100 dni, długość zimy (ilość dni z temperaturą poniżej 0°C) 130 - 140 dni w roku. Średni okres z pokrywą śnieżną wynosi ok. 80 dni i jest wyraźnie dłuższy niż na sąsiednich obszarach. Ciśnienie barometryczne waha się w granicach 730 - 740 mm Hg.

Osobliwością klimatu jest zmienność pogody i duży procent opadów w formie burzowej. Średnia wysokość opadów atmosferycznych wynosi 600 - 650 mm rocznie. Największe sumy opadów notuje się od czerwca do sierpnia, są to jednak najczęściej krótkotrwałe deszcze ulewne. Mimo znacznej sumy opadów obszar ten charakteryzuje się dość niską wilgotnością powietrza. Współczynnik wilgotności powietrza wyrażony stosunkiem opadów do parowania jest bardzo niski i wynosi 1,0 (dla przykładu Beskidy mają od 4,0 do 5,6). Opady wiążą się z zachmurzeniem. Największe przypada na miesiące: listopad, grudzień oraz luty, najniższe marzec i październik.

Okres wegetacyjny - o średniej dobowej temperaturze powyżej 5° C - trwa 210 do 220 dni i jest o dwa tygodnie krótszy w porównaniu z sąsiednimi obszarami.

Przeważające wiatry mają kierunek południowo-zachodni i zachodni. Charakterystyczna jest jednak duża liczba okresów ciszy, co sprzyja powstawaniu inwersji termicznych predysponowanych również rzeźbą (sływ mas zimnego powietrza ze wzgórz dolinami). Dlatego w dolnej części zboczy wzgórz można spotkać zastoiska mrozowe, które są zjawiskiem niekorzystnym dla uprawy roślin, szczególnie w okresie wiosennym, jak również dla osadnictwa. Sprzyja im również poprzeczne przegrodzenie miejsc splywu np.: zabudową, zadrzewieniami (sady).

Jednocześnie należy zaznaczyć iż gmina położona jest na zachodnim skraju dzielnicy klimatycznej, dlatego jest tu odczuwalny wpływ klimatu oceanicznego, w związku z tym należy przyjmować górne parametry przyjmowane dla dzielnicy.

1.8. Zasoby przyrodnicze

Ekosystemy leśne

Pod względem przyrodniczym gmina położona jest na pograniczu V Krainy przyrodniczo leśnej - Wyżyny Środkowopolskie, dzielnicy 6 - Wyżyny Woźnicko - Wieluńskiej.

Lasy na terenie gminy występują w większości na dwóch siedliskach: bór świeży (Bśw) oraz bór mieszany świeży (BMśw). Występują również na wielu mniejszych powierzchniach inne siedliska, z których najcenniejsze przyrodniczo (nie gospodarczo) są olsy i łęgi.

Gatunkiem panującym jest sosna pospolita (*Pinus silvestris*). Gatunek ten to niemal 90 % wszystkich drzew rosnących w lasach. Innymi gatunkami których udział wynosi około 3 % (w zależności od obrębów) to brzoza, olcha i świerk. Pozostałe gatunki jak dąb, lipa, klony czy inne gatunki stanowią domieszki w drzewostanach.

Ze względu na to, iż kompleksy leśne na terenie gminy posiadają duże powierzchnie oraz posiadają połączenia z innymi kompleksami dużych lasów stanowią ważne zbiorowiska ekosystemów. Można tu spotkać wiele gatunków chronionych oraz rzadkich na terenie Śląska lub posiadające tu swoje granice zasięgów.

Najważniejszymi zbiorowiskami leśnymi są:

1. Bory

- a) świeży - z dobrze rozwiniętym runem z przewagą krzewinek,
- b) bór wilgotny - z domieszką brzozy omszonej występujący dużo rzadziej,

- c) bór suchy -występujący sporadycznie na wydmach,
- d) bór bagienny -/Venccinio-uliginosi-Pinoteum/.

2. Lasy liściaste

- a) las jesionowo - olszowy - występujący w dolinie Potoku Jeżowskiego,
- b) lasy grądowe - silnie zmienione przez uprawę sosny występują sporadycznie,
- c) olsy - występują sporadycznie w niewielkich płatach na terenach podmokłych głównie w dolinach rzek.

Na planszy prezentującej zasoby przyrodnicze gminy wskazano grunty klasy VI oraz V możliwych do zalesienia. Wprowadzenie na te grunty lasu poprawiłoby stosunek wnętrza lasu do jego obrzeża. Umożliwiłoby pojawienie się gatunków zwierząt preferujących jako siedlisko wnętrze lasu.

W chwili obecnej nie wyznaczano granicy polno-leśnej. Będzie to wyznaczone na planszy końcowej po ustaleniach wynikających z obecnej analizy.

Ekosystemy nieleśne:

Największą powierzchnię zajmują **poła uprawne**. Podstawowymi roślinami na nich uprawianymi są zboża, ziemniaki, oraz rośliny motylkowe..

Zespoły występujących tu roślin zależą w dużej mierze od gatunków roślin aktualnie uprawianych na konkretnym polu. Stałymi zespołami są zespoły miedz w zależności od siedliska składem gatunkowym zbliżają się do zbiorowisk typu Molinion. Rośliny tu rosnące należą do gatunków pospolitych jednak dzięki wieloletniemu trwaniu tych zbiorowisk jak na tak wąskie paski cechują się one dość dużą różnorodnością gatunków szczególnie roślin kwiatowych. Dzięki temu stanowią one znaczącą bazę pokarmową oraz miejsce schronienia dla gatunków żywiących się nektarem (motyle, trzmiele).

Następne pod względem wielkości zajmowanej powierzchni są **łąki** oraz **pastwiska**. Użytki te zajmują głównie powierzchnie w dolinach cieków oraz w miejscach spływu wód powierzchniowych z okolicznych wzgórz. Są to najczęściej łąki wielokośne, użytkowane racjonalnie (II - III pokosy rocznie), wapnowane. Można je zaliczyć do zbiorowisk klasy Molinio - Arrhenatheretea, rzędu Molinietalia, związku Calthion często ze względu na intensywną uprawę, mocno zubożonych.

W związku ze znaczną ilością terenów zmeliorowanych brak jest praktycznie obszarów podmokłych. Zbiorowiska te występują jedynie na niewielkich obszarach, fragmentami w dolinach rzek. Podmokłości powodują mniejszą intensywność gospodarki na tych terenach:

późniejszy pierwszy pokos, brak trzeciego pokosu. Dzięki temu wzrastał udział roślin dwuliściennych (szczególnie bylin). Wiele z nich to gatunki chronione lub rzadkie np.: storczyk szerokolistny, goryczka wąskolistna (występujące na terenie gminy).

Zbiorowiska ruderalne są one porzrucane niewielkimi fragmentami na całym terenie gminy. Są one związane z terenami silnie zmienionymi przez człowieka i pozostawionymi bez nadzoru np.: dzikie składowiska odpadów, porzucone gospodarstwa. Ze zbiorowiskami tymi związane są rośliny nitrofilne np.: pokrzywa (*Urtica* sp.), glistnik jaskółcze ziele (*Chelidonium maius*), niecierpek drobnokwiatowy (*Impatiens parviflora*). Podobnie porzrucane na terenie gminy są zbiorowiska okrajkowe np.: terenów silnie deptanych.

Poza tymi najważniejszymi zbiorowiskami można spotkać również na bardzo małych obszarach inne. Są one najczęściej zubożone o gatunki charakterystyczne dla tych zbiorowisk natomiast można w nich znaleźć rośliny charakterystyczne dla terenów sąsiednich. Przykładem mogą być: zbiorowiska położone na obrzeżach zbiorników wodnych, zbiorowiska wód wolno płynących (rowy melioracyjne).

Flora: Według geobotanicznego podziału Polski lokalizacja gminy przedstawia się następująco:

- Państwo: Holoarktyka,
- Obszar: Euro - Syberyjski,
- Prowincja: Niżowo - Wyżynna, Środkowoeuropejska,
- A. Dział: Bałtycki,
- A₄. Poddział: Pas wyżyn Środkowych,
- Kraina: 14 Wyżyna Śląska,
- Okręg: c Północny.

W związku z dużą ilością różnych siedlisk na terenie gminy występuje stosunkowo duże bogactwo gatunków. Większość z nich to gatunki pospolite. Należy zwrócić uwagę na gatunki rzadsze, najczęściej objęte ochroną.

Gatunki roślin podlegające całkowitej ochronie stwierdzone na terenie gminy:

- Widłak goździsty /*Lycopodium clavatum*/ - bory sosnowe leśnictwo Sieraków,
- Widłak jałowcowy /*Lycopodium annotinum*/ - bory sosnowe leśnictwo Ciasna i Panoszków,
- Cis pospolity /*Taxus baccata*/ - na terenie rezerwatu,
- Wawrzynek wilczelyko /*Daphne mezereum*/ - wilgotne lasy liściaste w rozproszeniu na całym obszarze gminy,

- Bluszcz pospolity /*Hedera helix*/ - w lasach liściastych w kilku miejscach na terenie gminy,
- grążel żółty - *Nuphar luteum* - na stawach,
- goryczka wąskolistna - *Gentiana pneumonanthe* - południowy skraj łąk w Ciasnej,
- Rosiczka okrągłolistna /*Drosera rotundifolia*/ - rzadko leśnictwo Panoszków,
- Barwinek pospolity /*Vinca minor*/ - lasy liściaste leśnictwo Panoszków,
- storczyk szerokolistny - *Orchis latifolia* - występuje w wielu miejscach w gminie najczęściej w postaci pojedynczych rozproszonych okazów,
- *Listeria jajowata* /*Listera ovata*/ - liściaste lasy leśnictwo Panoszków,
- Storczyk Fuchsa - // liściaste lasy leśnictwo Panoszków.

Rośliny podlegające częściowej ochronie występujące na terenie gminy:

- kalina koralowa - *Viburnum opulus* - stwierdzono jako krzew występujący w poszyciu lasu,
- porzeczka czarna /*Ribes nigrum*/ - stwierdzono jako krzew występujący w poszyciu lasu,
- kruszyna pospolita- *Frangula alnus* - stwierdzono jako krzew występujący w poszyciu lasu,
- bagno zwyczajne - *Ledum palustre* - występuje w lasach na południu szczególnie,
- konwalia majowa - *Convallaria maialis* - występuje w wielu miejscach na terenie gminy,
- Kopytnik pospolity /*Asarum europaeum*/ - w lasach liściastych,
- Grzybień białe /*Nymphaea alba*/ - na stawach.

Okazy objęte ochroną prawną jako pomniki przyrody

Lp.	Podstawa prawna	Lokalizacja	Wyszczególnienie	Nr rej.
1.	Orzeczenie nr 13b/41/55 z 19.11.1955 r. Dz.U. Nr 2/95	Sieraków, skrzyżowanie dróg Sieraków - Wędzina	dąb szypułkowy - pojedyncze drzewo	19/85
2.	Orzeczenie nr 13b/41/55 z 19.11.1955 r. Dz.U. Nr 2/95	ul. Parkowa 2 - park pałacowy	lipa drobnolistna - grupa drzew - (11 szt.)	19/84
3.	Rozporządzenie Nr 24/98 Woj. Częstochowskiego z 17.12/1998 r.	Ciasna - Nadl. Lubliniec Leśnictwo Ciasna oddz.177b	dąb szypułkowy - pojedyncze drzewo	19/321
4.	Rozporządzenie Nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z 06.02.1996 r.	Ciasna - Nadl. Lubliniec L. Sieraków oddz.144g	buk pospolity - pojedyncze drzew	19/273
5.	Rozporządzenie Nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z 06.02.1996 r.	Ciasna - Nadl. Lubliniec L. Sieraków oddz.144g	dąb szypułkowy - pojedyncze drzewo	19/274
6.	Rozporządzenie Nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z 06.02.1996 r.	Ciasna - Nadl. Lubliniec L. Sieraków oddz.205c	dąb szypułkowy - pojedyncze drzewo	19/275
7.	Rozporządzenie Nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z 06.02.1996 r.	Ciasna - Nadl. Lubliniec L. Panoszków oddz.99f	wiąz szypułkowy - pojedyncze drzewo	19/276
8.	Rozporządzenie Nr 4/96 Woj. Częstochowskiego z 06.02.1996 r.	Ciasna - Nadl. Lubliniec L. Sieraków oddz.144g	jesion wyniosły - pojedyncze drzewo	19/277

Fauna:

Ze względu na występowanie dużych obszarów leśnych, a także dużych obszarów stawów eksploatowanych w sposób ekstensywny, na terenie gminy występuje wiele rzadkich i chronionych gatunków zwierząt zarówno kręgowców jak również owadów i innych.

Z owadów na uwagę zasługują: Paź królowej /*Papilio machaon*/, Mieniak tęczowiec /*Apatura isis iris*/, czy różne gatunki biegaczy.

Z ptaków: bocian czarny /*Ciconia nigra*/ - najprawdopodobniej gniazdujący na terenie gminy, bielik /*Helictus albicilla*/ gniazdujący na terenie sąsiedniej gminy a tu żerujący, bąk /*Botaurus stellaris*/ gniazdujący na stawach, błotniak stawowy - gniazdujący na stawach, kania czarna / /, być może lęgowa na terenie gminy. Natomiast z przelotnych ptaków były tu obserwowane: pelikan różowy /, ślepowron / /, łabędź krzykliwy /*Cygnus cygnus*/, czapla biała / /, wąsatka / /.

Wśród ssaków można też spotkać duże ssaki takie jak jeleni czy dziki jak również małe jak ryjówka aksamitna /*Sorex araneus*/.

Zagrożenia: W obecnej chwili do największych zagrożeń dla przyrody należą:

- eksploatacja surowców,
- droga nr 11 i linia kolejowa stanowiące znaczną barierę szczególnie dla niewielkich zwierząt np.: jeże, żaby,
- intensyfikacja rolnictwa,
- chaotyczny rozwój zabudowy letniskowej,
- zalesianie nieużytkowanych łąk.

Gospodarka zasobami przyrody:

- rolnictwo - ma największy wpływ na gospodarkę zasobami (zostało omówione w innym rozdziale),
- przemysł - praktycznie nie ma na terenie gminy zakładów przemysłowych, niewielkie istniejące korzystają w małym zakresie ze środowiska,
- eksploatacja surowców - cztery duże wyrobiska, które po zakończeniu eksploatacji muszą zostać prawidłowo zrekultywowane.

1.9. Proponowane formy ochrony obiektów przyrodniczych na terenie gminy

Rezerваты przyrody

Proponuje się objąć ochroną kompleks lasów jesionowo - olszowych w dolinie Potoku Jeżowskiego na południe od Panoszowa. Granice proponowanego rezerwatu wyznaczone zostały na planszy „Uwarunkowań”. Granica proponowanego rezerwatu pokrywa się z propozycjami zawartymi w „Inwentaryzacji przyrodniczej gminy Ciasna”.

Użytki ekologiczne

Proponuje się objąć tą formą ochrony dwa tereny Ekstensywnie użytkowana łąkę o powierzchni około 1 ha w rejonie Sierakowa oraz fragment boru bagiennego w pomiędzy Sierakowem a Wędziną.

Pomniki przyrody

Do objęcia tą formą ochrony proponuje się następujące grupy drzew i drzewa:

Tabela 5. Proponowane pomniki przyrody.

lp.	lokalizacja	gatunek	obwód na wys. 1,5 m w cm
1	Wędzina -park	całe założenia parku w Wędzinie	
2	Panoszów - park	grupa drzew w parku:4 okazy sosny wejmutki, 2 klony zwyczajne	255, 251, 228, 218 328, 280
3	Patoka park	grupy drzew w parku w Patoce: – lipa drobnolistna, – dąb szypułkowy – kasztanowiec biały – tulipanowiec amerykański 2 szt. – cis pospolity 2 szt. trzypniowe	402 357 279 202,183 około 50 -70
4	zielna ul. Leśna	trzy dęby szypułkowe	385, 409, 434
5	Zborowskie ul. Górna	dąb szypułkowy	528
6	cmentarz parafialny w Sierakowie	dąb szypułkowy 2 szt.	472, 434
7	Ciasna grobla stawu	dąb szypułkowy 3 szt.	437, 364, 348
8	Glinica Śpiewaki - przy drodze polnej	dąb szypułkowy	388
9	Wędzina polna aleja na zachód od dworu	dąb szypułkowy	365
11	Ciasna ul. Lubliniecka	klon zwyczajny	291

12	Jeżowa polna droga	wierzba biała	417
13	Patoka , oddz. leśny 99f	wiąz szypułkowy	322
14	Jeżowa łąka na E od stawu	olsza czarna	290

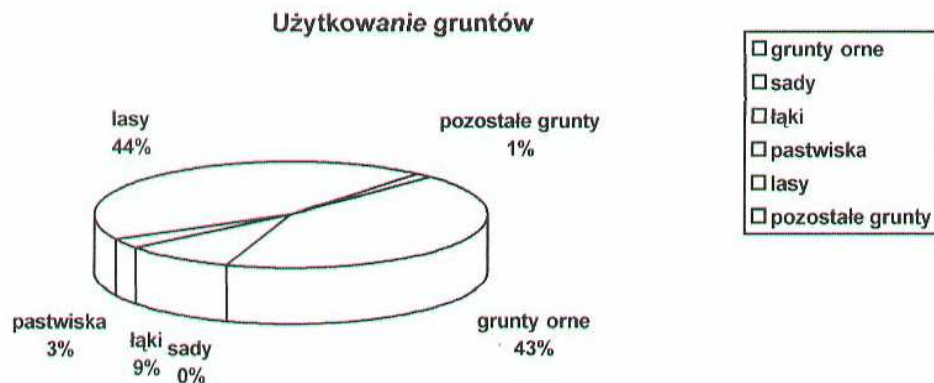
2. Zasoby rolniczej przestrzeni produkcyjnej

Użytki rolne stanowią znaczny procent powierzchni gminy, co świadczy, iż jest to ważna część gospodarki na obszarze gminy,

Powierzchnia gminy wynosi 13417 ha

Tabela 6. Użytkowanie gruntów według rocznika statystycznego.

Rodzaj użytku	Powierzchnia [ha]	Procentowy udział [%]
użytki rolne razem	9 6821	50,84
grunty orne	5303	39,53
sady	10	0,07
łąki	1120	8,35
pastwiska	388	2,89
lasy	5426	10,440,44
pozostałe grunty	1170	8,72
suma	13417	100,00

Wykres 1

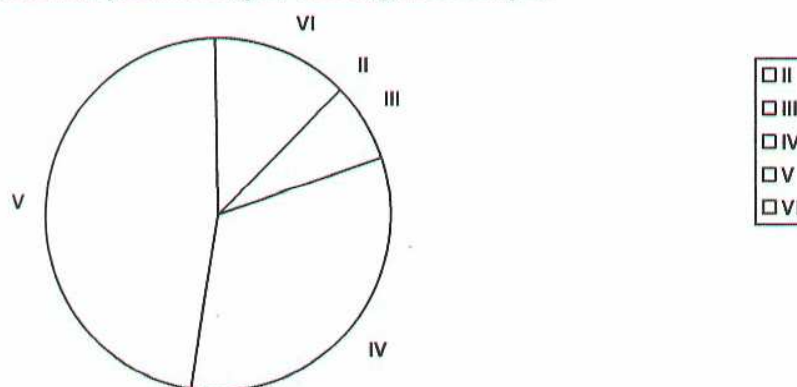
2.1. Klasyfikacja bonitacyjna gleb

Najbardziej wiarygodnym źródłem jakości gruntów i ich przydatności rolniczej jest klasyfikacja bonitacyjna gruntów.

Analizując ją można stwierdzić iż w gminie nie występują gleby klasy I i II, najlepsze grunty występują na terenie wsi Dzielna, a najgorsze na terenie wsi Jeżowa.

klasa	Grunty orne		Użytki zielone	
	powierzchnia [ha]	%	powierzchnia [ha]	%
I	0,0	0,0	0,0	0,0
II	0,0	0,0	3	0,2
III	-	-	77	4,5
III a	179	3,3	-	-
III b	252	4,7	-	-
IV	-	-	844	49,9
IV a	506	9,4	-	-
IV b	1006	18,7	-	-
V	2764	51,5	529	31,2
VI	666	12,4	241	14,2
VI z	0,0	0,0	0,0	0,0

Powierzchnia poszczególnej klasy użytków rolnych

Na terenie gminy grunty w większości zaliczone zostały do V klasy bonitacyjnej (51,5 %), natomiast łąki do IV klasy (49,9 %). Zwarty kompleks gruntów klasy III występuje w rejonie Dzielnej. Natomiast niewielki oderwane płaty znajdują się w rejonie Sierakowa i Glinicy. Najwięcej gleb klasy IV występuje w rejonie: Dzielnej, Sierakowa, Glinicy i największy płat w Wędzinie. Występowanie gleb klasy III i IV związane jest z występowaniem płatów glin zwałowych oraz z wychodniami ilów triasowych. Przy czym ze

względu na dużą ilość części ilastych w utworach triasowych gleby wytworzone na nich są dużo trudniejsze w uprawie.

Najślabsze gleby związane są natomiast z dużym obszarem występowania piasków wodnolodowcowych na przedpolu kemu w rejonie Jeżowej i Ciasnej, oraz na wzgórzach wytworzonych z piasków eolicznych (wydmy) zlokalizowanych we wschodniej i zachodniej części gminy. Należy zaznaczyć iż wydmy te są zalesione

2.2. Klasyfikacja użytkowa gleb

Gleby klas IIIb i IVa najczęściej zaliczone zostały do kompleksu 2 - pszenno dobry lub 8 zbożowo pastewny mocny. Ten drugi kompleks to gleby, które charakteryzują się podobnymi właściwościami jak kompleks 2 jednak są cięższe i okres nadmiernego ich uwilgotnienia jest zbyt długi. Po uregulowaniu stosunków wodnych gleby te często przechodzą do kompleksu 2 lub 3 (pszenno wadliwy). Gleby części klasy IVa i V oraz IV b zaliczone zostały do kompleksów 4 - żytni bardzo dobry i 5 - żytni dobry. Natomiast pozostałe gleby klasy V i gleby klasy VI zaliczono do kompleksu 6 - żytni słaby i 7 - żytni najślabszy. Do kompleksu 7 najczęściej zaliczono gleby w rejonie wsi Jeżowa i Ciasna.

2.3. Rolnictwo - struktura upraw, hodowla

Na obszarze gminy rolnictwo jest ekstensywne, nastawione na tradycyjną produkcję rolniczą roślinno - zwierzęcą. Wynikało to z konieczności narzuconej przez okres 1945 - 1990 przez ówczesną politykę rolną. W gminie znajdowało się szereg Państwowych Gospodarstw Rolnych gospodarujących na gruntach przejętych po majątkach dworskich. Gospodarstwem najsilniejszym był PGR w Panoszowie nastawianym na produkcję mięsna. Obecnie gospodarstwa te uległy likwidacji, a grunty przejęła Agencja Własności Rolnej Skarbu Państwa. Część gruntów będących we władaniu AWRS została sprzedana część wdzierżawiona. Przykładem przejęcia gruntów przez osoby prywatne jest Gospodarstwo Rolne w Wędzinie. Również stawy hodowlane zostają przekazane w dzierżawę prywatnym osobom.

Bez uwzględnienia w statystyce danych z przekształcanych gospodarstw państwowych, gdyż proces ten obecnie zachodzi na tle sąsiednich gmin struktura gospodarstw układa się korzystnie:

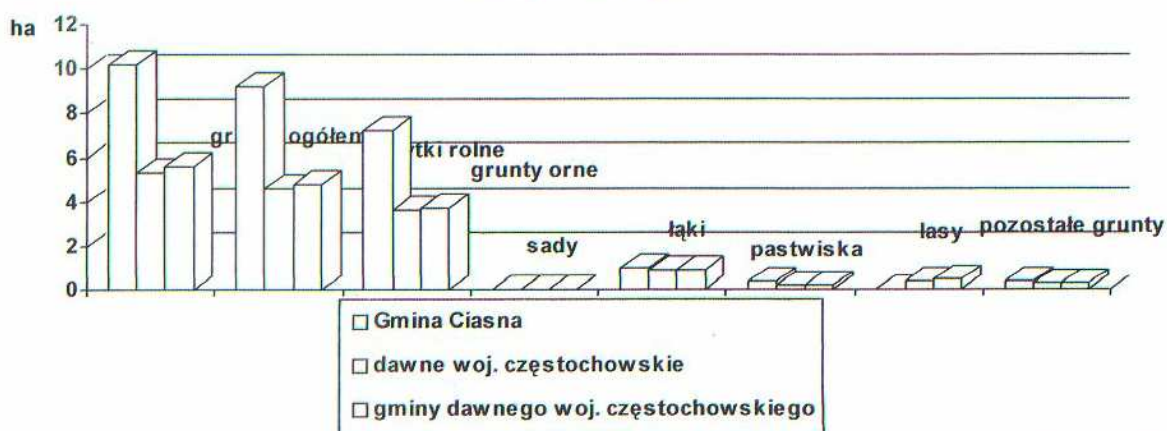
- średnie gospodarstwo w gminie ma powierzchnię 10,2 ha przy średniej w dawnym woj. częstochowskim równej 5,6 ha. Wynika to z zachowanego układu pól sprzed 1945 r.,

- duży udział dużych gospodarstw powyżej 10 ha - ponad 20 %,
- średnia powierzchnia 1 działki 2,5 ha (przy średniej w dawnym woj. częstochowskim 1,3 ha)
- średnia odległość od siedliska do najdalszej działki wynosi 2,1 km.

Tabela 7. Średnia powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych według rodzaju użytków.

Użytkowanie	W gminie Stareza- [ha] CIASNA	W woj. częstochowskim [ha]	
		ogółem miasta i gminy	w gminach wiejskich
grunty ogółem	10,2	5,3	5,6
użytki rolne	9,2	4,6	4,8
grunty orne	7,2	3,6	3,7
sady	0,0	0,0	0,0
łąki	1,6	0,9	0,9
pastwiska	0,4	0,2	0,2
lasy	0,5	0,4	0,5
pozostałe grunty	0,4	0,3	0,3

Średnia powierzchnia indywidualnych gospodarstw rolnych według rodzajów użytków

Wykres 2.

Na terenie gminy występuje duży udział zbóż (ponad 70 % zajętych gruntów ornych pod zboża), ziemniaki zajmują 8 % gruntów ornych, pozostałe rośliny zajmują zaledwie 4 % powierzchni gruntów ornych. Część gruntów ornych, najsłabszych zostało już zalesionych, część zamienionych na użytki zielone natomiast część pozostaje w ugorze. Ugorowanie dotyczy głównie gruntów będących w posiadaniu AWRS państwa a nie wydzierżawionych z różnych powodów

Tabela 8. Powierzchnie upraw poszczególnych roślin:

gatunek	ilość gospodarstw	powierzchnia upraw [ha]	powierzchnia upraw z przeznaczeniem na sprzedaż [ha]
pszenica	237	664	1094
żyto	312	757	
jęczmień	259	613	
owies	141	193	
pszenżyto	244	490	
mieszanki zbożowe	393	1089	
ziemniaki	590	430	83
okopowe pastewne	290	99	
strączkowe pastewne	39	33	
motylkowe pastewne drobnonasienne	84	25	
warzywa	163	12	

Średnie plony uzyskiwane w gminie są wyższe niż te uzyskiwane w byłym woj. częstochowskim. Jedynie w przypadku pszenicy występuje niewielka różnica w drugą stronę. Jest to związane z tym iż w gminie Ciasna pszenicę uprawia się na nieco gorszych glebach niż w innych gminach.

Tabela 9. Plony i zbiory najważniejszych roślin.

	zbiory [tony]	plon w gminie Ciasna [q/ha]	średnio plon w woj. częstochowskim [q/ha]
pszenica	1686	30,4	30,9
żyto	2191	35,0	23,3
jęczmień	1969	34,0	28,5
owies	706	36,0	24,9
pszenżyto	1543	38,0	28,7
ziemniaki	10485	225	202

Tak dobre wyniki uzyskiwane przez gospodarstwa przy podobnej jakości gleb świadczą o wysokiej kulturze rolnej.

Tylko 8 gospodarstw zadeklarowały w powszechnym spisie rolnym iż nie ponoszą żadnych wydatków na nawozy mineralne i środki ochrony roślin.

Na terenie gminy przeważa nastawienie gospodarstw na gospodarkę hodowlaną, dlatego tylko niewielka część produkcji roślinnej zostaje sprzedana natomiast większość wykorzystywana jest we własnym gospodarstwie:

	ilość sztuk	średnio na 1 gospodarstwo
krowy	3072	3,6
trzoda chlewna	12743	14,9
drób	13015	15,3

Przedstawione dane w pozytywny sposób opisują gospodarkę rolną gminy na tle północnej części woj. śląskiego. Jednak należy zaznaczyć, iż obecnie przebiegające procesy dostosowujące prawo i gospodarkę do wejścia do Unii Europejskiej w sposób znaczny wpływają na gospodarkę rolną całego kraju. Również gospodarka rolna na terenie gminy Ciasna w sposób znaczący je odczuła. W celu łatwiejszego dostosowania się do wymogów konkurencji panujących w Unii należy dążyć do:

- dalszego zwiększania powierzchni gospodarstw,
- zmniejszania ilości działek w poszczególnych gospodarstwach,
- dalszej specjalizacji w poszczególnych gospodarstwach,
- eliminowaniu z produkcji najmniej opłacalnych w produkcji gruntów przez ich zalesianie.

3. Zasoby dziedzictwa kulturowego

3.1. Zabytki architektury

Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków - podlegające ochronie prawnej:

- grodzisko w Wędzinie,
- grodzisko w Dzielnej,
- zespół pałacowo - parkowy w Sierakowie,
- zespół pałacowo - parkowy w Wędzinie,
- zespół pałacowo - parkowy w Patoce,
- zespół podworski w Panoszowie,
- fabryka fajek w Zborowskich.

Obiekty znajdujące się w ewidencji Delegatury Śląskiego Wojewódzkiego Oddziału Służby Ochrony Zabytków w Częstochowie

Ciasna:

- karczma (obecnie sklep),
- zespół pałacowy (pałac, obora, brama, park),
- stodoła w zespole pofolwarczym,
- wieża ciśnień,
- szkoła,
- krzyż kamienny,
- cmentarz parafialny,
- budynek posterunku celnego,

Dzielna:

- dwór,

Glinica:

- pałac,
- młyn (wypalony),
- szkoła,
- krzyż kamienny

Jeżowa:

- kościół p.w. św. Jadwigi
- cmentarz,
- młyn wodny,
- kaplica,

Molna:

- cmentarz ewangelicki z fundamentami kościoła,

Panoszów:

- szkoła,
- karczma,
- krzyż drewniany i sygnaturka,
- młyn motorowy,
- spichlerz drewniany, gorzelnia, czworak, obora,
- kapliczka,

Patoka:

- cegielnia,
- stodoła, budynek gospodarczy i brama w zespole pałacowym,

Sieraków:

- kościół p.w. św. Piotra i Pawła,
- cmentarz parafialny,
- stodoła I, stodoła II, gorzelnia, czworak (w zespole pałacowym),
- kościół filialny p.w. św. Jana Nepomucena,
- plebania, obora i kuchnia kościoła filialnego,
- krzyż drewniany przy kościele filialnym,
- krzyż drewniany w południowej części wsi,
- dom mieszkalny ul. Oleska 5
- dom mieszkalny ul. Oleska 14
- dom mieszkalny ul. Oleska 20
- dom mieszkalny ul. Oleska 29
- młyn, ob. tartak, z sąsiadującym budynkiem mieszkalnym

Szlarnia:

- leśniczówka,

Wędzina:

- stodoła, chlewnia w zespole pałacowym,
- kościół p.w. św. Urbana,
- krzyż kamienny,
- krzyż drewniany,
- krzyż drewniany w przys. Grucki,
- karczma I, karczma II,
- kuźnia,

Zborowskie:

- kościół p.w. św. Krzyża,
- cmentarz,
- szkoła,
- karczma,
- czworak, chlew i stodoła (w zespole pałacowym),
- dom mieszkalny ul. Główna 26,
- dom mieszkalny ul. Główna 28

3.2. *Ochrona proponowana*

Strefy ochrony konserwatorskiej

1. **Strefa A** - pełnej ochrony konserwatorskiej obiektów historycznych

Strefa obejmuje:

- cmentarz ewangelicki w Molnej.

2. **Strefa B** - ochrona zabytkowych elementów historycznych

Strefa obejmuje:

- zespoły pałacowe w Ciasnej, Patoce, oraz w Wędzinie i Sierakowie wraz z zabudowaniami gospodarczymi
- zespół podworski w Panoszowie,
- historyczny układ przestrzenny wsi Ciasna, Sieraków i Zborowskie,
- zespoły zorganizowanej zabudowy z lat 1930 - 1940 w Ciasnej, Sierakowie, Panoszowie, Patoce i Molnej,
- cmentarze w Ciasnej, Sierakowie i Jeżowej,
- zespół cegielni w Patoce.

3. **Strefa E** - ochrony ekspozycji zespołów pałacowych i podworskich

Strefa obejmuje tereny w sąsiedztwie zespołów w Sierakowie, Panoszowie i Patoce.

4. **Strefa K** - ochrony krajobrazu (zgodnie z rysunkiem „Studium...”).

Strefy ochrony archeologicznej

1. **Strefa W** - ścisłej ochrony archeologicznej

Strefa obejmuje tereny o rozpoznanej zawartości reliktyw archeologicznych podlegających ochronie konserwatorskiej ścisłej - tereny grodzisk w Wędzinie i Dzielnej.

2. **Strefy OW** - obserwacji archeologicznej

Strefa obejmuje obszary o domniemanej, na podstawie badań lub innych wskazówek, zawartości reliktyw archeologicznych, które to obszary powinny być zastrzeżone jako obszary obserwacji archeologicznej - zgodnie z rysunkiem „Studium...”.

Zasady jakie obowiązywałyby w wyniku wyznaczenia strefy:

1. Strefa A - pełnej ochrony konserwatorskiej obiektów historycznych
 - wymóg konserwacji i restauracji zachowanych i uczynienia elementów historycznych,
 - zakaz lokalizacji nowych obiektów nie związanych z charakterem zespołu,
 - zakaz usuwania starodrzewu, poza cięciami sanitarnymi,
 - postulat odtworzenia ogrodzenia zespołu,
 - wszelkie działania w granicach strefy wymagają uzgodnień ze Służbami Ochrony Zabytków.

2. Strefa B - ochrona zabytkowych elementów historycznych
 - wymóg utrzymania historycznego układu zespołu, lokalizacja nowych obiektów w sposób nawiązujących do tradycyjnego rozplanowania zespołów dworskich,
 - wymóg zachowania układu przestrzennego zespołu,
 - wymóg zachowania tradycyjnych szerokości ulic, linii regulacyjnych i linii zabudowy,
 - wymóg stosowania w elewacjach budynków, tradycyjnych w wyrazie materiałów wykończeniowych;
 - wymóg zachowania kształtu dachu,
 - zakaz usuwania starodrzewu, poza cięciami sanitarnymi,
 - ewentualne nasadzenia zieleni z gatunków tradycyjnych;

3. Strefa E - ochrony ekspozycji zespołów pałacowych i podworskich

Strefa obejmuje tereny w sąsiedztwie zespołów w Sierakowie, Panoszowie i Patoce.

 - na terenach rolnych postulat pozostawienia terenu jako otwartego,
 - na terenach wyznaczonych w „Studium..” pod zainwestowanie ograniczenie wysokości zabudowy do jednej kondygnacji z poddaszem użytkowym,
 - wymóg stosowania dachów stromych o nachyleniu połaci dachowych 35 - 45o,
 - ewentualne nasadzenia zieleni.

4. Strefa K - ochrony krajobrazu (zgodnie z rysunkiem „Studium...”).
 - wymóg zachowania czytelnych w krajobrazie historycznych elementów zagospodarowania (dróg, potoków, stawów, grobli, nasypów, itp.),
 - wymóg zachowania i uzupełnienia historycznych zadrzewień,

- wprowadzanie zadrzewień o charakterze krajobrazowym - obsadzenia dróg, alei, zadrzewień śródpolnych (z tradycyjnych gatunków).

Strefy ochrony archeologicznej

1. Strefa W - ścisłej ochrony archeologicznej

- zakaz wszelkiej działalności inwestycyjnej, niezwiązanej bezpośrednio z rewaloryzacją terenu, dopuszczone są działania mające na celu konserwację zachowanych fragmentów zabytkowych, ekspozycji ich w terenie i zaznaczenie reliktyw,
- pozostawienie terenu jako otwartego, pełniącego funkcje dydaktyczne lub rekreacyjne,
- w przypadku niemożliwości wyeliminowania kolizji inwestycji o dużym znaczeniu społ. - gospodarczym, działalność może być podjęta po uprzednim przeprowadzeniu ratowniczych badań archeologicznych,
- Wojewódzki Konserwator Zabytków uzgadnia wszelkie działania w strefie na etapie decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu i trybem przewidzianym w ustawie o ochronie dóbr kultury i przepisach szczególnych, i ustala warunki działalności w obrębie strefy.

2. Strefy OW - obserwacji archeologicznej

- wszelka działalność inwestycyjna i związana z naruszeniem struktury gruntu musi być dokonywana pod nadzorem archeologiczno - konserwatorskim, w razie stwierdzenia reliktyw archeologicznych teren winien być poddany badaniom archeologicznym,
- wymóg prowadzenia wszelkich prac naruszających strukturę gruntu (poza pracami polowymi) oraz zadrzewień pod nadzorem archeologiczno - konserwatorskim,
- ustalenia konserwatorskie na terenie strefy nie wprowadzają ograniczeń w normalnym użytkowaniu gruntów rolnych - prace polowe.

4. Zagadnienia demograficzne

4.1. Ludność

Gmina Ciasna należy do jednej z większych gmin wiejskich w powiecie lublinieckim a także województwie śląskim. Zarówno pod względem mieszkańców 8251 osób w 1998 r. jak i powierzchni 134 km². Pomimo położenia poza obszarem aglomeracji śląskiej ale dobrym z nią skomunikowaniem występujące tu procesy demograficzne są podobne do tych jakie charakteryzują gminy podmiejskie aglomeracji. Zmiany liczby ludności w gminie są charakterystyczne dla gmin położonych w bezpośrednim sąsiedztwie miast oraz leżących przy szlakach komunikacyjnych w rejonie Śląska

Liczba ludności w ciągu ostatnich 13 lat zmniejszyła się zaledwie o ok. 70 osób. Spadek wywołany był on przede wszystkim zmniejszającym się przyrostem naturalnym z 12.5 do 1.9 osób/1000 mieszkańców. Saldo migracji oscyluje w granicach zera ale jego wartość nie wpływa w istotny sposób na zmianę liczby mieszkańców gminy. Niewielki przyrost naturalny w najbliższych latach może ulec jeszcze dalszemu obniżeniu gdyż do grupy najstarszej ludności czyli powyżej 60 lat zaczną przechodzić roczniki urodzone w okresie powojennego wyżu demograficznego.

Tabela Zmiana liczby ludności w latach 1985 –1997:

Gmina	1985	1998	1998/1985 w %	Gęstość zaludnienia w osób na 1 km ²
Ciasna	8342	8251	99	62
Przystajń	6321	6167	98	70
Olesno	9952	9472	95	42
Kochanowice	6308	6640	105	83
Pawonków	6807	6685	98	56

Źródło: Roczniki WUS / dane szacunkowe/*

Liczba ludności w pozostałych gminach podmiejskich wykazuje również niewielki spadek. Ze względu na trudności ze znalezieniem pracy, wysokimi kosztami utrzymania poza stałym miejscem zamieszkania większość ludzi decyduje się na codzienne dojazdy do pracy

niż migracje stałe. Ponadto obserwuje się nowe zjawisko polegające osiedlaniu na terenach wiejskich osób mieszkających dotychczas w mieście.

Spadek przyrostu naturalnego równoważony jest na terenach podmiejskich wzrostem liczby migracji stałych, skala tego zjawiska uzależniona jest od wielu czynników. Porównując gminy sąsiednie można przypuszczać, że jednym z decydującym czynników mogą być warunki zamieszkania, oraz możliwość szybkiego dojazdu do pracy, szkoły lub usług np. ze względu na niewielką odległość np.: Ciasna, Kochanowice, Pawonków w przeciwieństwie do Przystajni czy gm. Olesno.

Tabela Saldo migracji i przyrost naturalny

Gmina	Saldo migracji w osobach		Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców	
	1985	1997	1985	1997
Ciasna	-1.3	-0.9	12.1	1.9
Olesno	-2.4	-5.6	8.6	-1.3
Kochanowice	-11.0	-0.5	12.5	1.9
Pawonków	-7.5	-1.2	8.3	1.8
Przystajń	-10.2	-5.7	4.5	1.6

Źródło: Roczniki WUS

W obecnej sytuacji gospodarczej i położenia gminy w niewielkiej odległości od Lublińca 10 km, GOP ok. 40 km należy się liczyć z utrzymaniem istniejącej trendów migracyjnych.

Średnia gęstość zaludnienia w gminie wynosi 62 osób na 1 km² i jest to o ok. 6 osób mniej niż średnia dla terenów wiejskich b. woj. częstochowskiego i kilkakrotnie mniej niż w obecnym woj. śląskim. Należy jednak zwrócić uwagę, że w gminie zróżnicowanie występuje również pomiędzy poszczególnymi miejscowościami. Niższy od przeciętnych wskaźnik gęstości zaludnienia jest głównie spowodowany 40 % pokryciem pow. gminy lasami.

Sieć osadnicza gminy składa zaledwie z 18 miejscowości co przy tak dużej liczbie mieszkańców powoduje, że sołectwa liczą średnio ok. 900 mieszkańców i są zbliżone wielkością do pozostałych w powiecie lublinieckim. W samej gminie wielkość miejscowości

waha się od 300 do 1750 mieszkańców. Wielkość poszczególnych miejscowości wpływa bezpośrednio na ich dalszy rozwój. W gminie Ciasna również ze względu na niejednakowy charakter zabudowy oraz funkcję miejscowości występują różnice pomiędzy poszczególnymi miejscowościami.

Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach ulega niewielkim wahaniom.

Tabela Ludność w miejscowościach

Miejscowość	1978*	1988*	1998	1998/1978
Ciasna	1460	1614	1678	115
Dzielna	311	310	303	97
Glinica	1021	970	963	94
Jeżowa	617	567	567	92
Molna	441	419	413	94
Panoszów	598	640	656	110
Sieraków	1670	1752	1746	105
Wędzina	843	787	706	84
Zborowskie	1119	1101	1112	100
Razem	8080	8160	10142	101

*Źródło: dane wg *NSP1978 i1988 oraz UG 1998,*

W Jeżowej nastąpił największy spadek liczby ludności spośród wszystkich miejscowości gminy o ok. 80 mieszkańców. W pozostałych miejscowościach liczba ludności w ciągu ostatnich 10 lat zmniejszyła się zaledwie o kilka osób a w Ciasnej, Panoszowie i Zborowskich wzrosła od 10 do 60 osób. Zmiany w liczbie mieszkańców w poszczególnych miejscowościach są więc niewielkie i wskazują na ustabilizowanie liczby ludności. Wzrost liczby mieszkańców w kilku miejscowościach jest wynikiem zmian zachodzących na terenach wiejskich. Duże miejscowości rozwijają się znacznie szybciej ze względu na lepsze wyposażenie w usługi bytowe, infrastrukturę techniczną i społeczną, większa dostępność komunikacją zbiorową lub indywidualną. Jest to zjawisko pożądane gdyż powoduje tworzenie centrów obsługi, podnosi standardy zamieszkania i obniża koszty infrastruktury.

Z kolei zjawiskiem bardzo niepokojącym występującym obecnie w kraju jest widoczny również na terenie gminy spadek liczby urodzin, a w konsekwencji zmniejszanie się liczby dzieci w wieku szkolnym i młodszym.

Tabela Zmiana liczby dzieci w wieku 0-6 lata

Wyszczególnienie	1978	1988	1998	1998/1978 w %	1998/1988 w %
Gmina	980	1230	671	68	54

Źródło: dane wg *NSP1978 i1988 oraz UG 1998,

Tabela Podział na grupy wiekowe 1998 r.

Wiek	Mężczyźni	Kobiety	Ogółem
0 – 6	349	322	671
7 – 15	652	624	1276
16 – 19	273	283	556
20 – 65	-	2196	2196
20 – 65	2480	-	2480
Pow. 60/65	305	698	1003
Pow. 65	2785	698	8182

Źródło: UG Ciasna

Liczba urodzin systematycznie maleje i to w ciągu ostatnich 10 lat aż o 50 %. Obserwuje się także zmniejszenie liczby dzieci w rodzinach /tzw. dzietność/. Wejście w okres rozrodczy roczników wyżu z lat 80-tych tylko w niewielkim stopniu spowoduje wzrost urodzin. Ponieważ pierwsze dziecko rodzi się obecnie później niż jeszcze kilkanaście lat temu, liczba narodzin będzie bardziej rozłożona w czasie i nie spowoduje już sytuacji z przed 15 lat to znaczy powtórnego wyraźnego wzrostu liczby urodzin.

4.2. *Zatrudnienie*

Liczba zatrudnionych na terenie gminy poza rolnictwem wynosi ok. 760 osób czyli tylko 80 % stanu roku poprzedniego.

Tabela Struktura zatrudnionych poza rolnictwem w 1998r.:

Ogółem	Przemysł i budownictwo		Usługi rynkowe		Usługi nierynkowe		Inne	
	osób	%	osób	%	osób	%	Osób	%
758	338	45	139	18	191	25	90	12

Źródło: WUS 1998

W porównaniu z rokiem ubiegłym zatrudnienie w gminie spadło o ok. 200 osób przy czym liczba zarejestrowanych bezrobotnych powiększyła się jedynie o 30 osób i wynosiła 280 osób. Świadczyć to może o większej penetracji terenów sąsiednich w poszukiwaniu miejsc pracy, tworzeniu własnych podmiotów gospodarczych lub wykreśleniu z rejestru bezrobotnych osób, które się nie zgłosiły gotowości pracy.

Tabela Struktura wieku ludności w 1998 r.

Ludność ogółem	w wieku					
	Przedprodukcyjnym		Produkcyjnym		Poprodukcyjnym	
osób	osób	%	osób	%	osób	%
8251	2246	27	4904	60	1101	13

Źródło: WUS 1998

Na terenie gminy zarejestrowanych jest ponad 300 podmiotów gospodarczych w tym 15 to spółki prawa handlowego i spółdzielnie.

Tabela Zatrudnienie

Wyszczególnienie	Liczba osób zatrudnionych na terenie*	% osób w wieku produkcyjnym
Ciasna	758	15
Kochanowice	650	17
Pawonków	383	10
Przystajń	475	14

*Źródło: Roczniki WUS * zatrudnienie poza rolnictwem i prowadzących działalność gosp.*

Liczba miejsc pracy poza rolnictwem na terenie gminy jest zbliżone do wielkości w gminach sąsiednich. Niespełna 15 % osób w wieku produkcyjnym zatrudnionych poza rolnictwem zatrudnionych jest w dużych jednostkach usługowych lub produkcyjnych

4.3. Warunki mieszkaniowe

Liczba mieszkań w 1998 roku wynosiła w gminie 2067 i zmalała w stosunku do roku 1985 o ok.0.5 % /podobnie jak liczba mieszkańców 1%/. Średnio na 1 mieszkanie przypada 4.0 osoby i było o ponad 0.5 osoby na mieszkanie większe niż przeciętnie w województwie. Powiat lubliniecki oraz sąsiedni /oleśnieński/ charakteryzuje wysoki współczynnik zaludnienia mieszkań przy jednoczesnym wysokim wskaźniku liczby izb na mieszkanie 4,4 oraz przeciętnej 87 m² powierzchni mieszkania. Sprawia to że warunki zamieszkania należą do jednych z lepszych w województwie.

Tabela Liczba mieszkań w gminie:

Rok	1985	1998
Liczba mieszkań	2078	2067

Źródło: dane wg WUS, 1998,

Przeciętnie jedną izbę zamieszkuje 0.92 osoby co jest wielkością zbliżoną w gminach sąsiednich /Przystajń 0,91; Wręczyca Wielka 0.95, Opatów 0,98/. Większość budynków mieszkalnych są to domy prywatne wolnostojące, jednorodzinne lub w zabudowie zagrodowej. W kilku miejscowościach znajdują się budynki komunalne, stanowiące własność AWRSR lub kolei o łącznej liczbie mieszkań wynoszącej 338.

Warunki mieszkaniowe w gminie nie odbiegają od przeciętnych w powiecie. Przyrost mieszkań równoważy potrzeby wynikające z przyrostu liczby ludności oraz ubytku budynków o złym stanie technicznym. Nowe obiekty dysponują jednak znacznie większą powierzchnią /z 1986 19.6 m²/os do 1998 21.9 m²/os/, oraz odpowiednio liczbą izb z 4.1 do 4.4 na mieszkanie. Mieszkania są lepiej wyposażone w instalacje np: centralnego ogrzewania, ciepłej wody, ustęp splukiwany itp.]

Tabela Warunki zamieszkania:

Gmina	Osób na izbę		Osób na mieszkanie	
	1985	1997	1985	1997
Ciasna	0.97	0.90	3.99	3.95
Kochanowice	1.02	0.91	4.16	4.02
Przystajń	1.07	0.91	3.68	3.60
Pawonków	1.04	0.91	3.50	3.50
Gminy wiejskie	1.10	0.97	3.57	3.44

Źródło: WUS 1985, 1997

Tabela Liczba mieszkań wg miejscowości:

Miejscowość	1978	1988	1998*	1988/1978 w %
Ciasna	369	407	395	110
Dzielna	70	71	67	100
Glinica	223	234	203	105
Jeżowa	124	122	134	100
Molna	97	96	124	100
Panoszów	176	194	180	110
Sieraków	392	428	386	109
Wędzina	196	184	132	94
Zborowskie	243	261	240	107
Razem	1890	1997	1861	106

Źródło: GUS 1978, 1988, UG 1998,

** liczba budynków*

Zmiana liczby mieszkań w poszczególnych miejscowościach koreluje ze zmianą liczby mieszkańców /z wyjątkiem Glinicy gdzie przyrostowi liczby mieszkań towarzyszy spadek liczby mieszkańców/. Ustabilizowana liczba mieszkań, w niektórych miejscowościach jest związana z wymianą istniejących budynków na nowe oraz migracją stałą zwłaszcza z miejscowości oddalonych od głównych szlaków komunikacyjnych.

5. Komunikacja

TK - teren linii kolejowej

Teren pierwszorzędnej, dwutorowej linii kolejowej nr 143, relacji Kalety - Wrocław Mikołajów.

Linia prowadzi ruch pasażerski i towarowy.

Ruch pasażerski obsługują stacje kolejowe w miejscowości Ciasna i Sieraków.

W wypadku lokalizacji inwestycji w sąsiedztwie terenów kolejowych obowiązują przepisy szczególne dotyczące warunków technicznych oraz ochrony przed hałasem i drganiami.

Główną trasą komunikacyjną jest droga krajowa Nr 11, klasy technicznej GP - głównej przyspieszonej, relacji Bytom - Kołobrzeg.

Powiązania komunikacyjne z ościennymi gminami zapewnia sieć dróg powiatowych. Są to drogi o nawierzchni bitumicznej, V. kl. technicznej, o szerokości jezdni 5,5 m i szerokości korony drogi 7,5 m.

Są to drogi (na terenie gminy Ciasna):

1. 08650 dr krajowa - Patoka - Wędzina.
2. 08656 dr 08650 - Panosów - płu. granica gminy.
3. 08659 zach. granica gminy - Sieraków,
4. 08661 Jeżowa - Ciasna
5. 08662 Dzielna - dr 08660,
6. 08664 dr krajowa - Molna - Ciasna,
7. 08665 Ciasna - Zborowskie,
8. 08666 Glinica - Zborowskie (dr 08665),

Na terenie gminy funkcje dojazdowe spełniają drogi gminne:

Są to drogi o nawierzchni bitumicznej, V kl. technicznej. Szerokość jezdni dróg gminnych waha się od 3,0 m do 6,0 m, a korona drogi wynosi od 5,5 m do 12,0 m.

Połączenia pasażerskie zapewnia również komunikacja zbiorowa pasażerska z przystankami PKS w miejscowościach:

6. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną

6.1. *Zaopatrzenie w wodę*

1. Zaopatrzenie w wodę

Zaopatrzenie w wodę na terenie gminy odbywa się na bazie istniejących sieci wodociagowych, zaopatrywanych z ujęć:

- Ciasna - studnia I o wydajności $Q = 20 \text{ m}^3/\text{h}$
 strefa ochrony bezpośredniej - w granicach ogrodzenia ujęcia i stacji uzdatniania
 strefa ochrony pośredniej - zatwierdzona (zgodnie z rysunkiem „Studium...”)
 w granicach strefy obowiązują zakazy:
 - ⇒ lokalizacja nowych ujęć wód podziemnych,
 - ⇒ lokalizacja zakładów przemysłowych oraz ferm chowu zwierząt ,
 - ⇒ lokalizacja wysypisk odpadów,
 - ⇒ lokalizacja cmentarzy,
 - ⇒ wprowadzania ścieków do ziemi i wód powierzchniowych.

- Sieraków - studnia I o wydajności $Q = 21 \text{ m}^3/\text{h}$
 strefa ochrony pośredniej - w granicach ogrodzenia stacji,
 strefa ochrony pośredniej- nie wyznacza się.

Miejscowość Glinica zaopatrywana jest w wodę z wodociągu z terenu gminy Kochanowice.

Pozostałe miejscowości: Wędzina, Panoszków, Zborowskie, Jeżowa, Dzielna. zaopatrywane są w wodę z ujęć indywidualnych.

6.2. *Odprowadzenie ścieków i ich oczyszczanie*

Obecnie na terenie gminy działa oczyszczalnia ścieków w miejscowości Sieraków i na terenie tej miejscowości ścieki sanitarne odprowadzane są kanalizacją do oczyszczalni.

Na pozostałym terenie gminy ścieki gromadzone są w bezodpływowych zbiornikach i wywożone na oczyszczalnię ścieków w Lublińcu

W budowie znajduje się oczyszczalnia w miejscowości Ciasna.

6.3. Gospodarka odpadami

Obecnie gospodarka odpadami odbywa się na zasadzie wywozu odpadów stałych na istniejące, urządzone powiatowe składowisko odpadów.

6.4. Zaopatrzenie w gaz

Podstawowym źródłem zaopatrzenia w gaz jest gazociąg wysokoprężny 2 x Ø 500, PN 6,3 MPa, relacji Komorzno - Tworzeń.

Lokalizacja stacji redukcyjno - pomiarowej I. stopnia w miejscowości Ciasna umożliwia obsługę istniejącą siecią miejscowości Ciasna i Zborowskie.

Obecnie sieć gazowa, obsługująca mieszkańców, przebiega przez miejscowość Ciasna i doprowadzona jest do miejscowości Zborowskie.

6.5. Elektroenergetyka

Obecnie teren gminy Ciasna zaopatrzone jest w energię elektryczną z istniejących linii sieci elektroenergetycznych średniego i niskiego napięcia, zasilanych z rozdzielni - GPZ - w Lublińcu i Sowczycach.

6.6. Telekomunikacja

Obsługa gminy w sieć telekomunikacyjną odbywa się na bazie istniejących masztów telekomunikacyjnych w miejscowościach Sieraków, Ciasna, Molna.

9. MOŻLIWOŚCI I OGRANICZENIA W ROZWOJU PRZESTRZENNYM GMINY WYNIKAJĄCE Z UWARUNKOWAŃ STANU ISTNIEJĄCEGO

Pierwszym krokiem dla określenia kierunków rozwoju gminy Ciasna jest rozpoznanie możliwości i ograniczeń dla podstawowych funkcji zagospodarowania przestrzennego. Rozwój społeczny i gospodarczy gminy odbywać się powinien w harmonii ze środowiskiem przyrodniczym. Polega to na określeniu kierunków i zakresu wszystkich działań człowieka, które wywierają istotny wpływ na środowisko przyrodnicze. Dotyczy to przede wszystkim osłabienia negatywnych oddziaływań oraz wyznaczenia i ukierunkowania działań ochronnych.

1. Uwarunkowania rozwoju gminy

Analiza stanu istniejącego pozwala na określenie podstawowych grup zagadnień mających wpływ na możliwości, ograniczenia i zagrożenia rozwoju gminy.

1.1. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające z ochrony prawnej zasobów środowiska przyrodniczego i kulturowego

Na mocy Ustawy o ochronie przyrody

obowiązujące: (lokalizacja - mapa j.w.)

1. Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą wraz z otuliną,
2. Rezerwat „Cisy koło Sierakowa”,
3. pomniki przyrody (lokalizacja - mapa „Zasoby i ochrona środowiska przyrodniczego i kulturowego”)
4. stanowiska roślin chronionych (lokalizacja - mapa j.w.)

proponowane: (lokalizacja - mapa j.w.) :

1. projektowany rezerwat na terenie lasu łęgowego w Panoszowie,
2. projektowany użytek ekologiczny - tereny ekstensywnie użytkowanych łąk z roślinnością łąkowo - torfową,
3. projektowany użytek ekologiczny - fragment boru bagiennego na południe od miejscowości Wędzina,

4. projektowane pomniki przyrody

- założenie parku w Wędzinie,
- grupa drzew w parku w Panoszowie,
- grupa drzew w parku w Patoce,
- trzy okazy dębów w Dzielnej przy ul. Leśnej,
- dąb szypułkowy w Zborowskich przy ul. Górnej,
- dwa dęby szypułkowe na terenie cmentarza parafialnego w Sierakowie,
- dwa dęby szypułkowe na grobli stawów w Ciasnej,
- dąb szypułkowy w Glinicy - Śpiewakach,
- dębu szypułkowego w parku w Wędzinie,
- klonu zwyczajnego w Ciasnej ul. Lubliniecka,
- wierzby białej w Jeżowej,
- wiązu szypułkowego w Patoce , oddz. leśny 99f,
- olszy czarnej w Jeżowej (łąki).

Na mocy ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych

1. obszary występowania gruntów rolnych III kl. bonitacyjnej
2. obszary występowania gruntów pochodzenia organicznego

Na mocy ustawy o ochronie dóbr kultury**obowiązujące:**

1. Obiekty zabytkowe wpisane do rejestru zabytków - podlegające ochronie prawnej:
 - grodzisko w Wędzinie,
 - grodzisko w Dzielnej,
 - zespół pałacowo - parkowy w Sierakowie,
 - kostnica przy kościele św. Piotra i Pawła - obiekt nieistniejący w terenie,
 - zespół pałacowo - parkowy w Wędzinie,
 - zespół pałacowo - parkowy w Patoce,
 - zespół podworski w Panoszowie,
 - fabryka fajek w Zborowskich.

2. Obiekty znajdujące się w ewidencji Delegatury Śląskiego Wojewódzkiego Oddziału Służby

Ochrony Zabytków w Częstochowie

Ciasna:

- karczma (obecnie sklep),
- zespół pałacowy (pałac, obora, brama, park),
- stodoła w zespole pofolwarcznym,
- wieża ciśnień,
- szkoła,
- krzyż kamienny,
- cmentarz parafialny,
- budynek posterunku celnego,

Dzielna:

- dwór,

Glinica:

- pałac,
- młyn (wypalony),
- szkoła,
- krzyż kamienny

Jeżowa:

- kościół p.w. św. Jadwigi
- cmentarz,
- młyn wodny,
- kaplica,

Molna:

- cmentarz ewangelicki z fundamentami kościoła,

Panoszów:

- szkoła,
- karczma,
- krzyż drewniany i sygnaturka,
- młyn motorowy,
- spichlerz drewniany, gorzelnia, czworak, obora,
- kapliczka,

Patoka:

- cegielnia,
- stodoła, budynek gospodarczy i brama w zespole pałacowym,

Sieraków:

- kościół p.w. św. Piotra i Pawła,
- cmentarz parafialny,
- stodoła I, stodoła II, gorzelnia, czworak (w zespole pałacowym),
- kościół filialny p.w. św. Jana Nepomucena,
- plebania, obora i kuchnia kościoła filialnego,
- krzyż drewniany przy kościele filialnym,
- krzyż drewniany w południowej części wsi,
- dom mieszkalny ul. Oleska 5
- dom mieszkalny ul. Oleska 14
- dom mieszkalny ul. Oleska 20
- dom mieszkalny ul. Oleska 29
- młyn, ob. tartak, z sąsiadującym budynkiem mieszkalnym

Szklarnia:

- leśniczówka,

Wędzina:

- stodoła, chlewnia w zespole pałacowym,
- kościół p.w. św. Urbana,
- krzyż kamienny,
- krzyż drewniany,
- krzyż drewniany w przys. Grucki,
- karczma I, karczma II,
- kuźnia,

Zborowskie:

- kościół p.w. św. Krzyża,
- cmentarz,
- szkoła,
- karczma,
- czworak, chlew i stodoła (w zespole pałacowym),
- dom mieszkalny ul. Główna 26,
- dom mieszkalny ul. Główna 28

proponowane:3. Strefy ochrony konserwatorskiej

Strefa A - pełnej ochrony konserwatorskiej obiektów historycznych

Strefa obejmuje:

- cmentarz ewangelicki w Molnej.

Strefa B - ochrona zabytkowych elementów historycznych

Strefa obejmuje:

- zespoły pałacowe w Ciasnej, Patoce, oraz w Wędzinie i Sierakowie wraz z zabudowaniami gospodarczymi
- zespół podworski w Panoszowie,
- historyczny układ przestrzenny wsi Ciasna, Sieraków i Zborowskie,
- zespoły zorganizowanej zabudowy z lat 1930 - 1940 w Ciasnej, Sierakowie, Panoszowie, Patoce i Molnej,
- cmentarze w Ciasnej, Sierakowie i Jeżowej,
- zespół cegielni w Patoce.

Strefa E - ochrony ekspozycji zespołów pałacowych i podworskich

Strefa obejmuje tereny w sąsiedztwie zespołów w Sierakowie, Panoszowie i Patoce.

Strefa K - ochrony krajobrazu (zgodnie z rysunkiem „Studium...”).

4. Strefy ochrony archeologicznej

Strefa W - ścisłej ochrony archeologicznej

Strefa obejmuje tereny o rozpoznanej zawartości reliktyw archeologicznych podlegających ochronie konserwatorskiej ścisłej - tereny grodzisk w Wędzinie i Dzielnej.

Strefy OW - obserwacji archeologicznej

Strefa obejmuje obszary o domniemanej, na podstawie badań lub innych wskazówek, zawartości reliktyw archeologicznych, które to obszary powinny być zastrzeżone jako obszary obserwacji archeologicznej - zgodnie z rysunkiem „Studium...”.

1.2. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające ze stref technicznych urządzeń infrastruktury technicznej

1. Strefa ochronna od istniejącego gazociągu 2x Ø500, relacji Komorzno - Tworzeń.
2. Strefa ochrony pośredniej ujęcia wody w Ciasnej.

1.3. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające z warunków geologiczno-inżynierskich

1. wykluczenie lokalizacji inwestycji na terenach o wysokim poziomie wód gruntowych - występowanie gruntów organicznych

1.4. Czynniki powodujące ograniczenia wynikające z działalności człowieka

1. Nieuporządkowana eksploatacja surowców - kopalin pospolitych tj. piaski, żwiry, Działalność taka prowadzi do degradacji nie tylko krajobrazu lecz również gleby i warunków wodnych na danym terenie. Wydobycie takie nie jest zakończone rekultywacją terenu co prowadzi w dalszej kolejności do „zagospodarowania” tego terenu jako wysypiska śmieci.
Stanowi to zagrożenia w postaci ognisk skażenia wód podziemnych.
2. Brak kompleksowego rozwiązania gospodarki ściekowej, co na terenach nieskanalizowanych, przy małej szczelności zbiorników gromadzących nieczystości płynne, powoduje przedostawanie się ścieków do warstw wodonośnych podwyższenie mineralizacji tych wód.

3. Zanieczyszczenie środowiska wynikające z ruchu tranzytowego na drodze Krajowej Nr 11, powodującego wysoki poziom hałasu, zapylenie jak również skażenie przyległego terenu związkami ołowiu.

1.5. Uwarunkowania rozwoju funkcji gospodarczych

uwarunkowania infrastrukturalne

ograniczenia rozwoju:

- niedostateczna ilość inwestycji z dziedziny gospodarki komunalnej
- słabo rozwinięta sieć instalacji gazowej na terenie gminy
- niedostatecznie rozwinięta sieć instalacji wodociągowej.

szanse rozwoju

- dobrze rozwinięta sieć drogowa na terenie gminy,
- zasoby wód podziemnych wystarczające do obsługi mieszkańców oraz ewentualnych przyszłych inwestycji gospodarczych
- droga krajowa Nr 11 umożliwiającą dobre połączenie z Lublińcem i Śląskiem

uwarunkowania społeczne

ograniczenia rozwoju

- spadek liczby mieszkańców zatrudnionych w rolnictwie (proces ten jest spowodowany przede wszystkim szukaniem alternatywnych źródeł dochodu, a w niewielkim stopniu restrukturyzacją rolnictwa)
- proces starzenia się społeczeństwa
- niedobór usług specjalistycznych z zakresu ochrony zdrowia, opieki społecznej i kultury
- mała atrakcyjność przestrzeni publicznych, stanowiąca istotny czynnik kształtujący wizerunek gminy

szanse rozwoju

- poprawa warunków mieszkaniowych na przestrzeni ostatnich lat

uwarunkowania sfery produkcyjnej

ograniczenia rozwoju

- brak dużych zakładów pracy na terenie gminy, dających zatrudnienie mieszkańcom

- niska aktywność gospodarcza mieszkańców (powstawanie podmiotów gospodarczych z zakresu usług i handlu, a nie produkcyjnych i zatrudniających mniej niż 5 osób)

szanse rozwoju

- położenie przy drodze krajowej,
- możliwość rozwoju usług przy drodze krajowej dla ruchu tranzytowego,
- istniejące zasoby gruntów własności komunalnej,
- występowanie kompleksów gleb III klasy bonitacyjnej wskazanych do intensywnej gospodarki w kierunku owocowo - warzywnym
- istniejące zasoby bazy SKR, PGR.

uwarunkowania środowiskowe dla rozwoju turystyki i rekreacji

ograniczenia rozwoju

- brak wyznaczonych i zagospodarowanych terenów rekreacyjnych
- brak zbiorników wodnych o funkcji rekreacyjnej

szanse rozwoju

- położenie w zlewni rzeki Warty wskazanej do ochrony wód powierzchniowych i projektowanej I. klasie czystości wód
- dobre skomunikowanie z terenami Śląska.

LITERATURA

- Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego gminy Ciasna 1990 r
- Wytyczne z projektu Studium zagospodarowania przestrzennego województwa częstochowskiego dla gminy Ciasna, WBPP Częstochowa 1999 r
- Mapy ewidencji gruntów gminy Ciasna
- Mapy rolniczo glebowe gminy Ciasna
- Zdjęcia lotnicze dla obszaru gminy Ciasna
- Wytyczne konserwatorskie - gmina Ciasna P.U. „Cedr” 1999 r
- Mapa Geologiczna Polski 1:200 000
- Szczegółowa Mapa Geologiczna Polski w skali 1:50 000
- Gleboznawstwo - pod redakcją B. Dobrzańskiego - Warszawa 1995
- Geografia fizyczna polski - j. Kondracki - Warszawa 1978
- Ptaki Europy i obszaru śródziemnomorskiego - Jonson - Warszawa 1998
- Rośliny Polskie - Wł. Szafer - Warszawa 1986
- Użytkowanie i jakość gruntów, powierzchnia zasiewów i zwierzęta gospodarskie w Województwie Częstochowskim Częstochowa 1997
- Rocznik Statystyczny Województwa Częstochowskiego